

Haziran 2020

ERA

VKV Koç Özel İlkokulu, Ortaokulu ve Lisesi
Öğrenci Dergisi

Çocuğun gördüğü düştür barış.
Ananın gördüğü düştür barış.
Ağaçlar altında söylenen sevdâ sözleridir barış.
Kardeşler, barış içinde ancak
derin derin soluk alır evren.
tüm evren, taşıyarak tüm düşlerini.
Kardeşler, uzatın ellerinizi.
Barış budur işte. Barış,

Yiannis Ritsos
(Çeviri: Ataol Behramoğlu)

Merhaba,

2019- 2020 yılının ilk toplantısında oldukça heyecanlıydık. Nasıl çalışmalıydık? Nasıl organize olmalıydık? Hangi tema etrafında dergiyi çıkarmalıydık? Sayıca azdık ama azimliydik. Bu azimle görev dağılımını yapmaya başladık. Temamızı da “Savaş ve Barış” olarak belirledik. Ama bu zaman zarfında Dünya Sağlık Örgütü Covid 19 nedeniyle pandemi ilan etti. Okullarımız kapandı ama biz vazgeçmedik, çabamızı sürdürmeye devam ettik.

Savaş, silahlı eylemdir. Şu anda biz de bir savaş halindeyiz bu savaş silahlı bir eylem değil, sağlığımız için savaşıyoruz. İnsanların, dünyanın iyiliği için savaşıyoruz. Bu nedenle bu senenin dergisi farklı bir anlam kazanıyor. İnsanlar, topluluklar birbirleriyle savaşarak ölümlere yol açtılar ama şimdi insanların büyük bölümü bu salgına karşı birlikte savaşıyor, bilim insanları, doktorlar, hemşireler tüm sağlıkçılarımız. Bize düşen de bu süreçte gelişmeleri takip etmek, çevre, ekoloji, insan hakları vb. alanlarda okumalarımızı artırmak, uzaktan eğitim almayı sürdürmek ama üretici gücümüzü de ortaya koymak. Bunu yapmaya çalıştık. Dergimizi okurken her durumda mücadele etmenin dünyaya barışı ve iyiliği getirmenin bizim elimizde olduğunu unutmadan dileklerimizle iyi okumalar.

Yayın Kurulu

Kapak Tasarımı:
Elif Beste Doğan / 10

**VKV Koç Özel İlkokulu,
Ortaokulu ve Lisesi Öğrenci E-Dergisi**
Haziran 2020

E-Dergi Yayımlayan:
VKV Koç Özel İlkokulu,
Ortaokulu ve Lisesi
Tepeören - Tuzla - İstanbul

İmtiyaz Sahibi:
Prof. Dr. Murat Günel

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Zeynep Kurmuş Hürbaş

Kurumsal İletişim:
Ceylan Çetinbaş

Dergi Tasarım ve Uygulama:
Dilek Seferoğlu

İçindekiler

Gılgamış ve "Kahraman" Kavramına Bir Güzelleme	2-3
Mitoloji ve Truva Savaşı	4-6
Dil, Toplum ve "Batılılaşma Savaşı"	7-9
Erkek Egemenliğine Karşı Kadınların Haklı Savaşı	10-12
Columbia Üniversitesi 1968	13-15
Meşe Kova Savaşı	16-17
Adını Bir Asırdan Alan Savaş: Yüzyıl Savaşları	18-19
"Medeniyet" Dediğin Tek Dişi Kalmış Canavar	20-21
Geçmiş ve Bugün: Militarist İdeolojinin Toplumlar Üzerindeki Etkisi	22-23
Versay Antlaşması Barışı Sağladı mı?	24-25
Barış Demek İçin Çok Neden Var	26-27
Galiplerin Adaleti: Nürnberg Davaları	28-30
İkinci Dünya Savaşı Yansımaları: Türkiye'de Varlık Vergisi ve Erzurum Aşkale Çalışma Kampları	31-33
Savaşın İki Yüzü	34-35
Çile Çiçekleri: Mübadele	36-38

Yayın Kurulu

Halime Çavdar, Günay Üstüner

Era Dergisi Sorumlu Öğrencileri:

Sencer Memiş, Güneş Deniz, Tunç Arhan Süzer

Gılgamış ve “Kahraman” Kavramına Bir Güzelleme

Kahraman deyince aklınıza ilk kimler gelir? Ironman? Spider-Man? Batman? Superman? Oysa ki Gılgamış karşısında bunlar ne kadar yeniyetme kalıyor.

Marvel ve DC'nin taytlı, parlak kostümlü, oyuncak satışlı, teknolojiyle donatılmış mutant kahramanlarından Joanne D'arc'ın Fransa'yı zafere taşımasından önce onun hikâyesi yazıldı. Kral Arthur yuvarlak masa şövalyeleriyle bin bir savaşa girip kardeşi Mordred ile çatışmamış, Tarkan daha hiç “Atıl Kurt” dememişken, Bismark Almanya'yı birleştirmeden önce onun hikâyesi anlatıldı. Hz. Muhammed Hira Mağarasında Cebrail'den ilk vahyini almadan, Meryem bakire vücudundan Hz. İsa'yı doğurmadan, Hz. Musa Kızıl Denizi ikiye bölmeden, İbrahim Nemrut'un ateşini balıklı göle çevirmeden önce onun destansı yaşamı dillere dolandı. Thor, Odin, Loki, Tyr ve onlara tapan yürekli Vikingler uzak diyarlara yelken açmadan, Tanrı Mars'ın oğulları Romus ve Romulus yüce Roma İmparatorluğunu kurmadan, Cengiz Han ve Büyük İskender kendi çağlarında bilinen dünyayı fethetmeden önce onun maceraları insanları hayrete düşürdü. Batıya olan yolculuk yaşanmadan, Vişnu ya da Budha'dan, Momotaro şeftalinin içinden çıkmadan, Odysseus on yıllık dönüş yolculuğunu tamamlamadan, Truva yok edilmeden önce onun maceraları insanları heyecanlandırdı. Herkül daha sütunlara bağlanmamışken, Theseus Minotor'u öldürmeden ve Perseus Medusa'yı katletmeden, antik Mısır'ın firavunlarından ve Ra'nın güneş teknesi ile sonsuza kadar devam ettiği yolculuğundan önce onun hikayesi vardı.

Bütün bunların hepsinden önce, Gılgamış vardı. Bu demek değildir ki Gılgamış hepsinin içinde en iyisi, en güçlüsü, en merhametlisi, en inançlısıydı. Aksine, bu kahramanların, hele peygamberlerin, karşısında tarihsel değerlerin en eski bilineni değil de, sıradan bir satirdi. Çoğu efsanevi kahraman gibi, Gılgamış'ın da mucizeler yaratan yönü vardı. Rivayete göre insan değildi. Dört dörtlük bir tanrı da değildi ama herkesten daha çok tanrıydı. Tanrısallık oranına sahipti: üçte iki tanrıydı.

Evet, yanlış yazmadım: Üçte iki. Uruk'un ikinci kralı Lugalbanda ile Tanrıça Ninsun idi ona hayat verenler. Tanrıçadan doğmuş biri nasıl

Gılgamış Destanının yazılı tabletlerinden biri, Süleymaniye Müzesi, Irak

üçte iki tanrı olabilir? diye soranları duyuyorum. Tanrısallığı ölçen bir araç mı vardı? Bunu taş tabletler yazmaz. Belki de kutsanmıştır tanrılar tarafından. Belki tanrılığı kral olmasından. Belki de kardeşi, yoldaşı, generali, kölesi ve hizmetçisi Enkidu'dan.

Gılgamış'ın hikâyesi, bir ilk için oldukça ilginçtir. Gılgamış “kariyerine” kötü bir kral olarak başlar. Acımasız ve zalim bir kraldır. Vergileri yüksek tutar, halkı devasa duvarlar yapmak için zorla çalıştırır. Uçkuruna da düşkündür. Gılgamış'ı değiştiren, Tanrılar tarafından yaratılan, ormanda hayvanların yanında hayata başlayıp Uruklu bir avcı

tarafından fark edilen ve güzel bir “rahibe” tarafından yedi gün yedi gece boyunca “uygarlaştırılan” Enkidu'dur. Taş tabletlerden bize kalan bunlar.

Bu metinlerin alegorik anlatımlarını bir yana bırakıp satır aralarını okumaya başlarsak, ortaya çok ilginç bir tablo çıkıyor. Metinde uygarlık Gılgamış'ta vücut bulur; Gılgamış uygarlık timsalidir. Bir kere uygarlığın içine doğmuştur. Taht sahibidir, Ur şehrinin en büyük yöneticisidir.

Gılgamış Heykeli - M.Ö. 750, Sargon Sarayı, Babiller dönemi.

Endiku Gök Boğa ile savaşıırken

Hedonisttir. Şan, şöhet peşinde koşar; bir yandan da gücünü barbarlara karşı korumak için uğraşır. Bu uğurda duvarcı ustalarına şehrin etrafını çevreleyecek duvar yaptırır. Duvar uygarlık ve barbarlık arasındaki çizgiyi temsil eder. Enkidu ise barbardır. Hayvanlar tarafından büyütülmüştür, yemeği elleriyle yer, Tehiptilla'dan önce aşkı tatmamıştır. Her ne kadar metinde Enkidu, vahşi ve saldırgan olarak tasvir edilse de övülesi özellikleri de -atılgan, mücadeleci, sadık, gözüpek- yok değildir. Barbar dünyaya -vahşi doğaya- ait olan Enkidu, Gilgamesh'ın aklını başına getirendir. Kokuşmuş bir yönetime, korkak ve kaypak yöneticilerin uygarlık dediği dünyaya savaş açandır. Gilgamesh'ı da bu mücadeleye katan ve ona mihmandarlık edendir. "Tarih, yorumdur." demiş Carr. Tarih bir taraftan da edebiyattır. Hikâye anlatır bize ya da hikâyelerin toplamıdır. Gilgamesh ün, şöhet için inşasına başlattığı duvarı bırakır. Hikâyesini Ur'un dışında arar veyahut hikâyeyi surun dışına taşırır.

Gilgamesh'ın öyküsü bundan sonra Enkidu ile devam eder. Birlikte pek çok canavar katleder, pek çok ganimet elde ederler. Bu arada canavar metaforu iki düşmanı temsil eder: Ur kentine saldıranlar ve "insan" olmak için aşılması gereken engeller. Gilgamesh ile Enkidu karşılaştıkları canavarları bir bir yenerler. Yoldaşlıkları ve başarı dolu maceraları kıskandıracak cinstendir. Bereketin, doğanın, doğumun, aşkın ve savaşın Tanrıçası İştâr da işitir onların öyküsünü. Hatalarını kollar arkadaşların ve bulur. Gilgamesh'a rahibesini gönderir ki aşk yaşasın; toprak gibi insanlar da doğurarak yaşamı devam ettirsin. Lakin Gilgamesh rahibeyi reddeder, Tanrıçanın buyruğuna uymaz ve sorumluluğunu yerine getirmez. İştâr öfkeli; iki arkadaşın üstüne Gök Boğa'yı salar. Gilgamesh ve Enkidu insanüstü güçleri, hızları ve zekalarına rağmen canavarı zar zor yenerler. Enkidu canavardan kopardığı parçayı İştâr'a fırlatır. Kutsal ormanda Gök Boğa'nın öldürülmesi sonrası Enkidu'nun kibir dolu bu davranışı tanrıları öfkeliendirir. Tanrılar iki arkadaşı ayırmaya karar verirler. Enkidu'ya şifası olmayan bir hastalık vererek cezalandırırlar onları. Hasta yatağında

kâbuslarla geçen uzun bir zamandan sonra Enkidu, ölür. Tanrıların buyruğu Gilgamesh için de yeni bir sınamadır. Ölümlü olduğunu öğrenir. Tanrısal özellikleri vardır ama ölümsüzlük bunlardan biri değildir. Gilgamesh, o yüce kahraman, basit bir ölümlüdür. Ve kaybedecek şeyleri olan her ölümlü gibi, ölümden sonsuzca korkar.

Yoldaşını ölüme kaptıran yaşlı kahraman, yüce Gilgamesh, acılar sonrası ondan geriye ne kaldıysa, ölümsüzlüğü aramaya koyulur. Daha korku edebiyatı yokken, psikoloji bilim olarak tanınmazken Gilgamesh'ın yolculuğu insani olan tüm korkularımızı içinde barındıran ilk öyküdür. Korkusunun çaresini bulur; bir değil hem de, iki kez. Ancak derdinin devasına ikisinde de eline atıp uzanabilecek kadar yakınlaşmışken ulaşamaz. İlkinde yorgunluğuna yenik düşer, ikincisinde ise kurnaz bir yılan. Derler ki, yılan bundan dolayı sağlığı temsil eder ve uzun uzun yaşar.

Gilgamesh ne yapar peki? Taş tabletler der ki şehre döner. Ve deliliğini amacına ulaşarak değil, hikâyeyi başlatan duvarları görerek yener. O duvarlar ki göğe uzanır, orduları tutar ve uygarlık merkezi Ur'u korur. Gilgamesh yaşamayacaktır sonsuza kadar, ancak onun hikâyesi, yaşadığı şehir, şehrin koruyucu ve görkemli duvarları yaşayacaktır. Gilgamesh bedenlen ölümsüzlüğe ulaşmasa da hikâyesiyle ölümsüzleşmiştir. Sümer'in elçisi, insanlığın ilk efsanevi kahramanıdır. Bugünkü kurgusal süper kahramanların atasıdır. Ve yaşlı olmasına rağmen, maceraları diğer süper kahramanlara taş çıkartır. Tarih böyledir bazen, bilinen en eski kahraman, kahramanlar içinde en garip ve en heyecan dolu maceraları yaşamıştır.

Ada Özgür Kılıç / 9

Kaynakça

Gilgamesh Destanı, Anonim, Çevirmen Sait Maden, Hasan Yücel Klasikler Dizisi.
Gilgamesh Hikayeleri, Anonim, Çevirmenler Selim F. Adalı- Ali T. Görgü, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi.
Görseller, <https://tr.wikipedia.org>

Mitoloji ve Truva Savaşı

İnsanlık tarihi boyunca merak edilen, Homeros'un destanı İlyada'ya konu olan, Akalar ve Truvalılar arasında yapılan Truva Savaşı Doğu ve Batı'nın ilk savaşı olarak ünlenmiştir. Bu savaş/destan hâlâ filmlere ve kitaplara konu olarak varlığını sürdürmektedir. Peki, Truva Savaşı'nı diğer savaşlardan ayıran, onu bu kadar ilgi çekici yapan nedir? Bu sorunun cevabı hikâyenin kendisinde gizlidir. Aşk ve kaybı; cesareti ve tutkuyu; intikamı, trajediyi, zaferi ele alan destan insanların tüm duygularına hitap ederek unutulmaz hâle gelmiştir.

Sadece insanları değil Olympos tanrılarını da birbirine düşüren savaş, tanrıların kibrinden doğmuştur. Bu destan, tarihin ilk güzellik yarışmasıyla başlar. Tanrıça Thetis'in ölümlü bir kralla Olympostaki düzenlenen düğününe çağrılmayan nifak tanrıçası Eris, düğünde huzursuzluk yaratmak için tanrıların masasına "en güzele" yazılı altın bir elma fırlatır. Bunun üzerine üç büyük tanrıça Hera, Athena ve Afrodit arasında bir tartışma başlar. En güzelin kendisi olduğunu söyleyen tanrıçaları kızdırmadan bu işin içinden çıkmak isteyen tanrıların kralı Zeus, Troya prensi Paris'i jüri olarak seçer. Paris'i kendi tarafına çekmeye çalışan tanrıçalar ona zenginlik ve ün vadederler ama o dünyanın en güzel kadının aşkını vadeden Afrodit'i seçer. Dünyanın en güzel kadını olan Helen'e kavuşma hayali kuran genç Paris'in önünde ciddi bir sorun vardır. Helen Sparta kralı Menelaos ile evlidir.

Paris bir zaman sonra Sparta'ya bir devlet işi için gider. Kral Menelaos misafirlerini en güzel şekilde ağırlar ancak Paris, Truva'ya dönerken Helen'i de yanına alır. Kralın misafirperverliğine saygısızlık eden Paris bu şekilde zamanının en büyük savaşını başlatmış olur. Menelaos hem karısını hem de onurunu kurtarmak için tüm Yunanistan'ı savaşa çağırarak devasa bir ordu oluşturur, ordunun başına da ağabeyi Miken kralı Agamemnon'u başkomutan olarak getirir. Bu kadar büyük bir ordu kurabilmesi de yine Helen'in dillere destan güzelliğinden kaynaklanmıştır. Helen, evlilik çağına geldiğinde Yunanistan'ın dört bir köşesinden krallar ve prensler ona talip olmaya gelirler. Helen'in babası kral Tyndareos -Helen'in gerçek

babası Zeus'tur- Helen'in taliplerini görür görmez kızı için kimi seçerse diğer taliplerin ona düşman olacağını anlar. Bu sorunun üstesinden zekâsıyla ün salmış Odysseus gelir. Odysseus krala eşini Helen'in seçmesini tavsiye eder ve diğer taliplere Helen'in seçimi kim olursa olsun bu evliliği kabul etmeleri, gerektiğinde de Helen'i korumak için yardıma gelmeleri üzerine yemin ettirmesini söyler. Odysseus bu iyiliği karşılığında Helen'in kuzeni Penelope ile evlendirilir. Helen, Menelaos'u eş olarak seçince de diğer talipler onları koruma yükümlülüğü altına girerler. İşte bu yüzden Helen kaçırıldığında tüm Yunanistan onu kurtarmaya gitmek zorunda kalmıştır.

Her efsanede olduğu gibi Truva Savaşı'nda da başrolde güçlü bir yarı tanrı vardır. Hikâyemizin başında evliliklerine tanık olduğumuz tanrıça Thetis ve Kral Peleus'un oğlu Aşil'in kaderi de bu savaşla iç içedir. Kehanete göre Aşil, büyüdüğünde Yunanlıların en güçlüsü haline gelecek ve çıkacak büyük bir savaşa katılırsa yüzyıllar boyu unutulmayacak ama orada ölecektir. Truva Savaşı başladığında ise Aşil uzun bir hayattansa efsane haline gelmeyi tercih eder ve savaşa katılır. Savaşın onuncu yılında Kral Agamemnon, Aşil'e ganimet olarak verilmiş Briseis'i adlı genç kıza el koyunca Aşil bunu kendine yapılmış bir saygısızlık olarak kabul eder ve ordusunu savaştan çeker. Aşil'in tanrıça annesi de oğluna yapılan saygısızlığın intikamını almak için Zeus'tan Troyalıları desteklemesini ister. Aşil'in yokluğunda Yunan(Akhalalar) tarafı iyice gücünü kaybeder ama Aşil kararında geri adım atmaz. Aşil'in hem en yakın dostu hem de bazı kaynaklara göre sevgilisi Patroclus bu yenilgiye kayıtsız kalamaz. Aşil'in ordusunu savaşa sokmak ve Truvalıları korkutmak için Aşil'in zırhını giyerek savaş meydanına gider. Başta planı işe yarasa da Prens Hector'la mücadele edebilecek kadar güçlü değildir ve Hector tarafından öldürülür. İlyada'da anlatılana göre Aşil'in Patroclus'n cansız bedenini gördüğündeki çığlıkları o kadar yüksektir ki yerin altındaki tanrılar bile onun acısını duyar. Aşil o öfke ve acıyla gururunu bir yana bırakıp Hector'la yüzleşmeye gider ve intikamını alır. Hector ölmüştür ama Aşil'in acısı dinmez, bu yüzden Hector'un cesedini

günlerce arabasına bağlayıp Troya'nın surları önünde dolaştırır. Tanrılar Hektor'un ailesinin acısını azaltmak için vücudunun çürümesini engeller. Günler sonra Hektor'un babası Truva Kralı Priamos, haberci tanrı Hermes'in yardımıyla Yunan karargahına girer, Aşil'e oğlunun cesedini vermesi için yalvarır. Aşil'in acısı büyüktür ama bir babanın yalvarışını görmezden gelecek kadar zalim değildir. Kralın ricasını kabul eder ve oğlunu ona teslim eder.

Aşil intikam arzusunu biraz olsa da dindirmiştir ama savaş devam eder. Troya'ya çevre kentlerden yardım gelmektedir. Ancak Yunanlılar, Aşil'in yardımıyla Amazonları, Kral Memnon

önderliğindeki Habeshistanlıları mağlup eder. Yunanlılar ilerleme kaydetse de Aşil ölümünün yaklaştığının farkındadır. Aşil'i öldürerek kehaneti tamamlayan Paris olur. Okçuluk ve güneş tanrısı Apollo'nun yardımıyla Paris'in attığı ok, Aşil'in topuğuna isabet eder. Aşil henüz bebekken annesi onu yenilmez yapmak ve yaralanmasını engellemek için oğlunu topuğundan tutarak yer altının en güçlü nehri olan Styx'a batırır, böylece açıkta kalan topuğu onun tek zayıf noktasıdır. Topuğuna gelen ok, bu yüzden Aşil için ölümcül tehlikededir ve böylece o büyük kahraman devrilir. Aşil'in son isteği ise küllerinin Patroclus'unkilerle karıştırılıp gömülmesidir.

I.A. Andreevich, Kral Priam'ın Hector'un cesedini kendisine vermesi için Achilles'e yalvarması. Alexander İvanov 1824. Tretyakov Galerisi.

Savaş on yıl sürer. Yunan karargâhı artık yerleşik bir köy havasını almaya başlamıştır, kimse yakın zamanda eve geri dönebileceklerini düşünmez. Troya o zamanın teknolojisiyle yıkılması mümkün olmayan surlarla çevrilidir. Şehri düşürmenin tek yolu, surları ötesine girebilmektir. Bu soruna da Odysseus dâhiyane bir çözüm bulur. Yunan ordusu önce geri çekilmiş taklidi yaparak sur kapılarına tanrılara adak olarak tahta bir at bırakır. O ünlü tahta at savaşın kaderini değiştirecektir. Troyalılar bu numaraya kanarak hediye kabul ederler ve atı içeri alırlar. Gece olunca tahta atın içine gizlemiş

Yunanlıların en güçlü askerleri dışarı çıkar ve şehrin kapılarını Yunan ordusuna açar. Şehir tüm gece yağmalanır, Kral Priamos ve tahtta hak sahibi olmaya aday tüm erkekler öldürülür, kadınlarsa esir alınır. Troya düşmüştür.

Son söz hiçbir zaman söylenmemiştir...
Son damla yaş düşmemiş... Son...

Güneş Deniz / 10

F. Primaticcio, *Troya'ya Sokulan ahşap at*. Francesco Primaticcio (1504–1570), Metropolitan Museum of Art

Kaynakça

İlyada Destanı, Homeros

<https://insanveevren.wordpress.com>

<https://arkeofili.com/troya-savasi-efsanesi/>

Görseller, <https://tr.wikipedia.org>

Dil, Toplum ve "Batılılaşma Savaşı"

Toplumların kültürel miras ve hafızaları dilleri vasıtasıyla korunur. Dil, modern milliyet tanımında coğrafyadan sonra en önemli faktördür. Tarih boyunca toplumlar etkileşime girdiklerinde birbirlerinden yeni kavramlar, konseptler ve inançlar almışlardır. Diller arası kelime alışverişi tarih boyunca sıkça gerçekleşmiştir ve oldukça olağandır. Bu durumlarda yeni ithal edilmiş kavram veya konsept, çoğunlukla ithal edildiği toplumun dilindeki ismiyle anılır ve böylece yeni bir kavramla tanışan toplum, beraberinde diline "yabancı" bir kelime de almış olur.

Dillerin yeni kelimeler devşirmesi bundan başka iki yolla daha gerçekleşebilir. Bunlardan ilki doğrudan kontroldür (A toplumunun B toplumu üstündeki mutlak tahakkümü sonucu A dilinden B diline kelime geçmesi). İkincisi ise A toplumunun dilini ve kültürüne hâkim olmanın B toplumunda bir entelektüellik ve sınıfsal bir ayrıcalık olarak kabul edilmesi durumudur ki bu duruma kültürel hegemonya denebilir. Türk dili tarihte bu üç yolla da yabancı dillerden birçok kelime devşirmiştir. Türkçeye Arapça ve Farsça kelimeler bu üç yolla da dahil olurken Fransızcadan daha çok birinci ve üçüncü yolla kelimeler alınmıştır.

Türkçe, tarih sahnesine bir göçebe dili olarak çıkmıştır. Yerleşik kültürlerle karşılaştırıldığında göçebelerin kelime ve kavram hazinesi görece dardır. Türkçe konuşan göçebe toplumların 7- 8. yüzyıllarda İslam medeniyeti ile karşılaşması yerleşik hayatın köklü kültürü ve kültürün parçası olan Arapça ve Farsçanın sözcük dağarcığıyla da karşılaşması anlamına gelmiştir. Kitap, bina, kalem, kâinat gibi Arapça kelimelerin ve birçok eski matematiksel terimin Türkçeye girişi bu zamanlara denk düşer.

Batının ekonomik, entelektüel ve bilimsel hayattaki etkisinin küresel ölçekte baskın hale geldiği dönemlerde -özellikle 19 ve 20. Yüzyıllar- Türkçenin Batı dillerinin etki alınan girdiğini söyleyebiliriz. Batı kökenli yeni sözcükler dile yerleşirken bazen sözcükleri karşılayan yeni yerel kelimeler bulunmuş (cumhuriyet, vatan, millet), bazen de bu kelimeler oldukları gibi alınmıştır (demokrasi, laik, psikoloji vb.)

Dillerin bu süreçlerden geçmesi ve yeni kavramları bu şekilde hazmetmesi çok doğaldır. Ayrıca yeni sözcükler dilin zenginliğini artırmıştır. Fakat özellikle 20. yüzyılın başında yükselen milliyetçilik dalgasıyla aralarında Türkçenin de bulunduğu Estonca, Yunanca, Arnavutça gibi yeni ulus-devlet dillerinde, yabancı kökenli kelimeleri karşı bir "savaş" açılarak sadeleşmek üzere köklü yapısal reformlar yapılmıştır.

Türkçe en sert ve tavizsiz reformlara maruz kalan dillerden bir tanesidir. Türk Dil Devrimi olarak anılan bu süreç 30 yıla yakın sürmüştür. Bu devrim hareketinin ideolojik amacı dönemin otoriteleri tarafından "Türk dilini yabancı dillerin boyunduruğu altından kurtarmak." olarak belirtilmiş, 1000 yıldan fazla süredir kullanılan bir kelimenin, 1500 yıl önce ölüp diriltilmiş ya da yoktan var edilmiş bir kelimeden daha yabancı olduğu iddia edilmiştir. Zekâ yerine "anlak", meclis yerine "kamutay" dendiğinde daha Türkçe ve dolayısıyla daha "doğru" konuşulacağına dönem aydınları neredeyse tamamen ikna olmuştur. "Yerli ve millilik" iddialarıyla bir yandan Türkçedeki bazı sözcükler ayıklanıp unutulmaya terk edilirken, bir yandan da bazı sözcükler anlamı karşıladığı düşünülerek yaratılmıştır. Elbette dilden çıkartılan sözcüklerin her birine yeni bir karşılık üretilmemiştir. Üretilmesi de imkânsızdır.

İdealize edilen yerlilik Türkçede çok miktarda kavram ve anlamsal nüans kaybının yaşanmasına neden olmuştur.

Anlatımda kavramsal arayış uzun vadede İngilizce ve Fransızca kelimelerle doldurulmuş da olsa bu iddialı reform hareketi anlatım zenginliğine ciddi oranda hasar vermiştir. Örneğin istidlal, ihraç, tarh, ibra, ibraz, ifşa ve istihraç kelimeleri 19. yüzyılda aktif olarak kullanılagelen kelimeler iken bu kelimelerin anlamları "çıkarmak" fiiline indirgenebilmiştir. Aslında anlam farkı azımsanamayacak ve birçok medeni dilde her birinin farklı bir karşılığı olan bu 7 kelimenin Türkçeden tümüyle tasfiyesinin Türkçe konuşan toplumun edebi yeterliliğinin azalmasına ve dilde anlam daralmasına yol açtığı bir gerçektir. Yabancı olduğu iddiasıyla dilden kopartılan her kelime hazneyi daraltmış, galatlığa ve anlatım yoksulluğuna neden olmuştur.

Bu değişimin ideolojik altyapısında var olan yabancı kelime düşmanlığı ve saf dilcilik, iki dünya savaşı arasında Avrupa'nın birçok ülkesindeki milliyetçi çevrelerce desteklenmiştir. Fakat 21. yüzyılın kozmopolitizm ve küreselleşme eğilimleri dilde, dinde ve kültürde gerçekleştirilen tepeden inme toplum

mühendisliği projelerinin savunulmasını imkânsız kılıyor.

Ek olarak Türk Dil Devrimi'nin motivasyonu olan yabancı kelime karşıtlığı özellikle Arapça ve Farsça kelimeler üstünde yoğunlaşmıştır. Bu tutumun arkasında, yeni kurulan Türk Devletini Arap - İslam coğrafyasından ayırma ve yeni toplumun geçmişle olan bağlarını kesme güdülerini sıralayabiliriz. Dil Devrimi, Yeni Türk Devletinin yüzünü batıya dönmesinin, batı oryantalizminden etkilenerek doğuyu ve doğu kültürünü küçümsemesinin de sonucudur. Türk Dil Kurumu, Arapça ve Farsça kelimelerin dilden tasfiyesinde gösterdiği "hassasiyeti" Fransızca kelimelerin tasfiyesinde göstermemiştir. Tüm bu hamlelerle aslında İslam ve imparatorluk mirasından ayrılma ve Batı dünyasında müstakil bir yer edinme hedeflenmiştir. Daha önce belirttiğim gibi kültür ve toplumsal hafızanın koruyucusu olan dilin değiştirilmesi, yeni kurulacak toplumun sosyal ve siyasal konumlanması için hayatidir. Alfabenin değiştirilmesi de bu amaca hizmet etmektedir.

Türkiye'de Harf Devrimi öncesi %10 civarında olan okuma yazma oranı, Harf Devriminden sonra hızla artarak, 1960'larda %50'nin üstüne çıkmıştır. Oransal artış göz

Görsel 3: Yeni harflerin tanıtımı amacıyla asılan afişleri inceleyen halk

doldurmaktadır ancak bunun sebebini harflerin değişimine bağlamak eksik bir değerlendirmeye olacaktır. Harf Devriminde sonra yaklaşık 40 yıllık süreçte kitleler büyük oranda ilk defa devletle iletişime geçmiş ve zorunlu eğitim kamusal hizmet olarak devlet tarafından sunulmuştur. Aynı gelişim sürecinden Arap alfabesiyle geçilip geçilemeyeceği tartışmalı bir mevzudur. Örneğin Kazım Karabekir, anılarına kışlalarda askerlere Arap harflerinin ayrı yazılmış hallerini kolayca öğrettiğini not düşmüştür. Başka bir kaynakta ise durumun tersine işaret edilip Arap harflerinin ayrı yazılmış bir versiyonunu baz alan "Enverî Harfler" in savaş sırasında öğrenilmesinde büyük bir başarısızlığa uğradığına dair de değerlendirmelere rastlanmaktadır. Kısacası eğitimin ve eğitim politikalarının okuryazarlık oranını artırmadaki etkisi öğretilen alfabenin şeklinden daha fazladır.

Sonuç olarak dil ve kültür, toplumların asırlar boyu tarihi birikimleriyle oluşan olgulardır. Siyasi ve sosyal amaçlarla toplumların kutsallarına suni

müdahalelerde bulunmak hatta onlara savaş açmak bu mirasın bozulmasına yol açabilmektedir. Geri kalmış toplumlar gelişmiş olanları taklit ederek değil, gelişmiş toplumları o noktaya getiren değerler ve politikaları benimseyerek gelişebilirler. Sadece görüntüde kalan değişiklikler köklü gelişmelerin bir parçası olamazlar. Şekil odaklı değişiklikler yapan toplumlar, seviyelerine çıkmayı hedefledikleri gelişmiş toplumlara ulaşamayacağı gibi kendi kültürel varlıklarını da tahrip edeceklerdir.

Erk Savu / 11

Kaynakça

"Türk Dil Kurumu: Sözlük." Türk Dil Kurumu Sözlükleri, sozluk.gov.tr/.
 Aydemir Şevket Süreyya. Tek Adam. Vol. 3, Remzi Kitabevi, 1965.
 Karabekir Kâzım. İttihat Ve Terakki Cemiyeti 1896-1909. Emre Yayınları, 1995.
 Meydan, Sinan. Akl-ı Kemal: Atatürk'ün Akıllı Projeleri. İnkılâp, 2012.
 Nişanyan Sevan. Kelimebaz. Everest Yayınları, 2017.
 Özön Mustafa Nihat. Küçük Osmanlıca-Türkçe sözlük. Edited by Özön Nijat, İnkılâp, 2006.
 Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye İstatistik Kurumu, "İstatistik Göstergeler 1923-2020."
 İstatistik Göstergeler 1923-2020, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2009.
 Görseller, <https://tr.wikipedia.org>

Erkek Egemenliğine Karşı Kadınların Haklı Savaşı

Savaş, tanım olarak devletlerin, aralarındaki ekonomik ve / veya siyasal anlaşmazlıklar nedeniyle diplomatik ilişkilerini keserek, birbirlerine karşı ordularıyla giriştikleri silahlı eylemdir. Lakin ben bu yazıda “savaş” kavramına tamamen metaforik bir yerden yaklaşarak, savaşı kadınların -özellikle geç 20. yüzyılda bireysel ve kolektif özgürlükleri için ataerkil düzeni geriletme amacıyla yürüttükleri mücadele- üzerinden ele alacağım.

Kadın hareketinin tarihi çok katmanlıdır. Karşılaşılan sorunların katmanlığı, hareketin de çeşitlenmesine, farklılaşmasına neden olmuştur. Farklı sorunları ele alma, sorunlara farklı çözümler üretme konusunda kadın hak savunucuları farklılaşsa da ortaklaştıkları nokta eşitlik talebidir. Modern zamanlarda örgütlü kadın hareketinin doğuşu 19. yüzyıla rastlamaktadır. Bu yüzyıldan günümüze kadar olan süreçte kadın hareketi, yani feminizm, araştırmacılara göre genellikle üç evrede (dalga) incelenebilir. Birinci dalga feminizm 19. ve erken 20. yüzyılda ortaya çıkmış ve ağırlıklı olarak kadınların seçme ve seçilme haklarına odaklanmıştı. İkinci dalga feminizm tepe noktasına 1960 ve 70’lerde ulaşmış; temel olarak kadın özgürlüğünü cinsellik, beden, emek, kimlik gibi olgular üzerinden ele alarak gündelik hayatın tüm sınırlarında yaşanan eşitsizliğe vurgu yapmıştı. Üçüncü dalga feminizm ise 1990’larda ikinci dalga feministleri eleştirerek, salt kadının erkek karşındaki konumunu yorumlamayı sınırlı görüp kadınla kadın, kadın ve kendisi gibi çatışmaları da ele almıştır.

Araştırmacılar, feminist hareketin çıkış tarihini 19. yüzyıl olarak gösterebilir de kadınların hak arayışlarının daha eskiye dayandığı söylenebilir. Örneğin, hem edebiyatçı kimliğiyle hem de politik fikirleriyle döneminin eşitlikçi fikirlerine eleştirel yaklaşabilen Mary Wolstonecraft 1792’de Locke’un liberal görüşlerini cinsiyet eşitliğine uyarlayarak “A Vindication of the Rights of Women” adlı politik eserini kaleme almıştı. Fransız Devriminin ideolojik atmosferinden oldukça etkilenen düşünür, çalışmasında, devrimciler dahil olmak üzere, cinsiyet eşitliğine karşı çıkan burjuvaziye

“Artık kadınların yaşam şekillerinde bir devrim gerçekleştirilmesinin zamanı geldi. Kadınlara yitirdikleri onurlarını yeniden vermek ve insan soyunun bir parçası olarak dünyanın dönüştürülmesine katkıda bulunmalarını sağlamak için geç bile kalındı.

Kızını sadece 10 gün sevebildikten sonra Mary Wollstonecraft, “kadınların doğum yüzünden ölmeyecekleri bir dünya olacak, biliyorum” diyerek dünyaya gözlerini kapamıştı. Mücadele dolu hayatıyla “Feminizmin Annesi” lakabını hak etmişti. Richard Rothwell (1800–1868)

Kadın ve erkek arasında, cinsel arzulama dışında hiçbir fark kalmayınca kadar mücadele!..” sözleriyle karşılık vermiş, kadınları mücadeleye davet etmişti. Mary Shelly Wolstonecraft kızını doğururken, daha 38 yaşındayken vefat etti. Yaşamı mücadeleye geçti. Wolstonecraft’ın tutkuyla savunduğu fikirler bireysel kalmaktan bir yüzyıl sonra çıktı, kadınlara eşitlik mücadelesinde yol gösterici oldu.

Birinci dalga feminizmin eşitlik taleplerinin mülkiyet, velayet, çalışma, eğitim ve son olarak oy hakkında yoğunlaştığını görmek mümkün. Özellikle beyaz, orta sınıf

kadınların talepleriyle eşitliğin sınırları çizilmişti. Bu kadınlar kocaları ve babaları karşısında oldukça güçsüzdü. Eğitim alsalar da toplumsal hayata yansıtamıyor, iş hayatına dahil olamıyor, mirasta eşit pay alamıyor ve boşanmada güçlük çekiyor, çocukların velayetiyle tehdit ediliyorlardı. Hareket, taleplerini esas olarak oy hakkı üzerinde yoğunlaştırdığında daha görünür oldu. Vatandaşlığın cinsiyete göre belirlendiğini Wolstonecraft gibi kadın düşünürler daha önce deşifre etmişlerdi. Şimdi kızkardeşler, politikaya müdahale etme cesareti gösteriyorlardı. Batının 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki politik atmosferine kadınların oy hakkı mücadelesi damgasını vurdu. Radikaldiler; eşitlik talepleri ve buna ulaşmak için başvurdukları yöntemler eril politikayı sarsmıştı. Açlık grevlerine girdiler, kendilerini zincirlediler; aşağılandılar, alay edildiler ama yılmadılar. I. Dünya Savaşı biterken ABD, İngiltere, Almanya, Rusya gibi devletler yasalarında değişikliğe gitmek zorunda kaldı. ABD’de kadınlara 1919 yılında oy hakkının tanınması hukuk tarihine 19. değişiklik olarak geçecekti. Bu süreçten sonra kadın hareketinin ilk dalgası Batıda yavaşlarken, dünyanın diğer ülkelerinde oy hakkı mücadelesi devam etti.

Araştırmacıların bu ilk dalga feminizme getirdikleri haklı eleştirileri, taleplerin sınıfsal ve ırksal boyutuyla ilgidir. Batıdaki ırkçılık belası kadınların hak mücadelesini de etkilemişti. Kadın hareketini bölmüş, siyah kadınların hareketten kopmasına, hatta dahil olamamasına neden olmuştu. Kızkardeşlik gibi soyut bir söylemin ardına gizlenmiş olan beyaz kadınların sınıfsal izlerini taşıyan eşitlik talepleri siyah kadınların oy hakkı talebinin, ırkçılıkla mücadelesinin, fabrikalarda çalışan işçi kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları eşitsizlik ve adaletsizliğin üzerini örttü. Irk ve sınıf esaslı eşitsizliğe kadınlardan gelecek itirazlar bir sonraki hareketi etkileyecekti. Daha mücadele sona ermemişti.

Birinci dalga feministlerin oy hakkı taleplerinin ardından ikinci dalga feministler cinsiyet eşitsizliğini daha çok toplumsal hayatta karşılaşılan, değiştirilemez olarak görülen kadınlık rollerinde, hallerinde gördüler. Radikallikleri gündelik hayatı

didik didik etmelerinde yatıyordu. Cinsellikten çalışma hayatına, ev içi görünmez emekten ucuz iş gücü olarak görülmelerine varıncaya kadar kadın olmaktan kaynaklı eşitsizliklere odaklanmışlardı. Görünmezlik, değersizlik, çelişik yüceltmeler hayatın her yerindeydi; bu eşitsizliği ve adaletsizliği kadınlar açısından sistematik hale getiren ataerkil toplumsal yapıyla mücadele etme kararlılığı gösterdiler.

Tıpta gerçekleşen yeni gelişmeler ile doğum kontrolü sağlıklı koşullarda gerçekleştirilebilir. Güvenli cinsel ilişkiyi kolaylaştıran yöntemler yaygınlaşmıştı. Bu durum kadınların cinsellik sonrası gebeliği önleme ya da istenmeyen gebeliği sonlandırma anlamına gelebilirdi. Ancak doğum kontrolü ve kürtaj sınırlı sayıda ülkede yasaldı ve yasal olmayan ülkelere gizli, tehlikeli ve geri dönülemeyecek sonuçları olacak yöntemler ile yapılabiliyordu. Aynı zamanda yasakların olduğu ülkelere gebelik önleyici ve engelleyici yöntemlere her kadının ulaşması mümkün değildi. Erişim pahalıydı; yalnızca sınırlı ve şanslı bir kesim bunlardan faydalanabiliyordu. Tam da bu eşitsizliğe ikinci dalga feministler karşı çıktılar. Bir yandan cinsellik, özgürlük, beden, haz, doğurganlık, annelik, aile içi şiddet, cinsel yönelim gibi kavramların ataerkil sistemde kadınlar açısından ne anlam ifade ettiklerine dair teoriler ürettiler, bir yandan da kadınlar için doğum kontrolü ve kürtajın güvenli ve ulaşılabilir olması için mücadele yürüttüler. Kadınlar uzun uğraşlar sonunda İngiltere’de 1967’de, ABD’de ise 1973 yılında kürtaj hakkını kazandılar. İngiltere ve Amerika dışında diğer ülkeler de kadınlar kürtaj hakkının tanınması için kampanyalar örgütlediler.

İkinci dalga feminizmin teorik alt yapısını en çok etkileyen düşünür Simone de Beauvoir oldu. Kadın hareketinin ilk dalgası aile ve kadın, annelik ve kadın arasındaki ilişkiyi görmezden gelmişti. “İkinci Cins” adlı eseriyle Simone de Beauvoir burjuva aile yapısında kadına biçilen rollerin eşitsizliğine dikkat çekmeyi başarmıştı. “Kadın doğulmaz, kadın olunur” tespiti hareketin içindeki kadınlar arasında mottolaşmıştı. Beauvoir kadınların kadın olmak için

yetiştirildiklerinden bahsetti ve böylelikle cinsiyet rollerinin doğal olmadığına işaret etti. Toplumsallaşma sürecinde kadınlar rollerini öğreniyor, rollerin dışında davranıldığında terbiye ediliyordu. Kadın olmak toplum tarafından öğretilmiş bir olguydu. 1970'lerde ikinci dalga feministlere zihin açan Beavoir gibi düşünürler cinsiyetin biyolojik (sex) ve toplumsal (gender) olarak ikiye ayrıldığını tespit etme imkanı verdiler. Öğretilen cinsiyet rollerinin dışavurumu toplumsal cinsiyet olarak topluma yansiyordu.

Üçüncü dalga feminizm 1990'larda başlayıp hâlâ şekillenen feminizmdir. Çıkış noktası, ikinci dalga feminizmin yapısal açıklama ve evrensellik iddialarına yöneliktir. Her ne kadar eleştirdiği, karşı çıktığı, mücadelesini yürüttüğü konu başlıkları ikinci dalga feminizmle benzerlik taşısa da yöntem açısından ayrıştıklarını söyleyebiliriz.

Özellikle bireyciliğe vurgu, bireysel hareketlerin ses getireceğine dair inanç, ünlülerin bireysel hikayeleri üzerinden şekillenen anlatılar üçüncü dalganın öne çıkan özellikleri arasında. Farkındalık, kariyercilik, farklılıkların altının fazlasıyla çizilmesi, yapısal sorunlara değil bireysel sorunların karmaşasında dolanması şimdilik bu harekete gelen eleştiriler arasında.

Hareket dinamizmini genç kadınlara borçlu. Eğitimden çalışma hayatına, cinsellikten istismara, cinsel yönelimden tacize, ırkçılıktan militarizme bugünün dünyasının genç kadınları bu konuları yeniden ele alıyor, sınırları zorluyor, hak mücadelesi veriyor ve hareketi ileri taşımaya devam ediyor. Kadınların uzun soluklu mücadelesinin genel çerçevesini çizmeye çalıştım. Elbette bu mücadelenin yaşadığım topraklara yansımaları oldu. Özgünlükler kadar onların hak mücadelelerinde biriktirdiği miras bugün ülkemizde mücadele yürüten kadınların yollarını bulmalarını sağlıyor.

Eşitlik mücadelesinde kadın hareketinin yeri tartışmasız çok önemli ve hala ataerkilliğe karşı ister teorik ister pratik en aktif mücadeleyi kadınlar yürütüyor. Kadın mücadelesinin tarihinden de anlaşılabileceği gibi eğer kadınlar eşitlik ideali için savaşılmaya devam ederler ise gelecekte bu idealler ütöpik bir hayal olmaktan çıkıp gerçekleşecektir.

Duru Sude Karadüven / 11

Kaynakça

- <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/conlaw/Roeargs.htm>
<https://www.gazeteduvar.com.tr/saglik/2019/01/18/turkiyede-kurtaj-kagit-uzerinde-yasal-fiilen-yasak/>
 Serpil Çakır, 1908'in Kadınlar Açısından Anlamı, <https://bianet.org/biamag/kadin/108437-1908-in-kadınlar-acısından-anlamı>
 Fatmagül Berktaş, Türkiye'de Kadın Hareketi, Kadın Hareketinin Kurumlaşması Fırsatlar ve Rizikolar içinde, 1994 Şirin Tekeli, On Maddede Türkiye'de Kadın Hareketi, <https://m.bianet.org/bianet/kadin/43145-on-maddede-turkiyede-kadinhareketi>
<http://www.ankarabaru.org.tr/siteiler/ankarabaru/hgdmakale/2018-ozel/12.pdf>
<http://www.ohiohumanities.org/betty-friedan-the-three-waves-of-feminism/>
<https://www.britannica.com/topic/feminism/The-second-wave-of-feminism>
 Taş Gün, Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/269956>
 3 Dalga ile Feminizm Tarihi, <https://www.anarkismo.net/article/4070>
 Yaprak Zihnioglu, Kadınsız İnkılâp
 Simone de Beavoir, İkinci Cins
 Simone de Beavoir, Ben Bir Feministim
 Kate Millet, Cinsel Politika
 Görseller, <https://tr.wikipedia.org>

Columbia Üniversitesi 1968

1968 yılında dünyanın dört bir yanında kitle gösterileri şeklinde ortaya çıkan sivil itaatsizlik, Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenci örgütlenmeleri, sivil haklar hareketi ve savaş karşıtlığı çerçevesinde şekillenmiştir. Vietnam Savaşı'nın toplumsal muhalefete rağmen sürdürüldüğü, siyahilerin hala eşit haklar için mücadele ettiği bir döneme tanıklık eden öğrenciler, Amerika'nın Soğuk Savaş sırasında korumaya çalıştığı "özgür dünyanın lideri" imajının asılsızlığını kavramaya başlamıştır. Kendilerinden önceki kuşakların oluşturduğu siyasal ve toplumsal düzeni sorgulayan öğrenciler özellikle Amerika'nın emperyalist ve militarist dış politikasını, ülke içinde azınlıklara karşı sürdürülen kurumsal ırkçılığı ve kapitalist ekonominin sürekliliğini sağlayan liberal demokrasiyi eleştirmişlerdir. 1960'lar boyunca Amerika'daki farklı kampüslerde bu ve benzeri eleştiriler dolayısıyla öğrenciler tarafından örgütlenen pek çok protestoya rastlanmaktadır. Bu kitle gösterileri içinde ise Columbia Üniversitesi'nde 1968 baharında farklı öğrenci gruplarının örgütlediği bina işgalleri ve sonrasında tüm kampüse yayılan grev dalgası ayrı bir önem teşkil etmektedir. Columbia Üniversitesi protestoları, öğrenci örgütlenmeleri, sivil haklar hareketi ve savaş karşıtı hareketin kesiştiği bir eylem olmasının yanı sıra var olan sistemi devam ettirmek üzere prestijli bir eğitim kurumunda yetiştirilen öğrencilerin bizzat o kurumun antidemokratik yapısına karşı öfkelerinin de bir dışavurumudur. Bu bağlamda, Columbia Üniversitesi'nde 1968 yılında patlak veren protesto dalgası sivil haklar hareketi, Vietnam Savaşı karşıtlığı, liberal demokrasiyi eleştiren Yeni Sol hareketi ve üniversitenin antidemokratik yapısı bağlamında incelenebilir.

Siyahi öğrenciler ve değişen sivil haklar hareketi

1968 baharında Columbia Üniversitesi'nde siyahi öğrencilerin bir kampüs binasını işgal etmelerinin görünen sebebi bir kamu alanı olan Morningside Parkı'nda üniversitenin kullanımı için inşa edilecek spor salonuna karşı çıkmalarıdır. Siyahi aktivistlere göre spor salonunun inşası çoğunluğunu siyahilerin oluşturduğu Harlem sakinlerine ait alanın işgalidir. Üniversitenin spor salonunun sadece 15%'ini kamu kullanıma açmayı planlaması ve Harlem sakinlerinin salona sadece arka kapıdan girebiliyor oluşu öğrencilerin spor salonunu üniversitenin ırkçı yaklaşımının bir yansıması olarak görmesine yol açmıştır. Bu bağlamda, siyahi aktivistlere göre spor salonu Columbia Üniversitesi'nin yıllardır Harlem'de yaşayan siyahi topluluklara karşı sürdürdüğü yayılmacı politikanın bir sembolüdür. Spor salonunu protesto eden öğrencilere göre yeni kampüs binaları inşa etmek için yaklaşık 7,000 Harlem sakinini evlerinden çıkartan Columbia Üniversitesi'nin bu yayılmacı politikalarının arkasında siyahi toplulukların beyaz kurumlara karşı koymaya gücü olmadığı inancıdır. Beyazların üstünlüğünü temsil eden Columbia gibi bir kuruma karşı Harlem halkı adına güç elde etme isteği siyahi aktivistleri Malcolm X gibi siyahi liderlerin savunduğu Black Power hareketinin ırksal özerkliğe ve siyahilerin liderliğine dayanan taktiklerini uygulamaya itmiştir. Black Power hareketine göre siyahiler kendi ırklarını ilgilendiren konularda liderliği üstlenmeli ve mücadelelerini beyazlardan bağımsız olarak sürdürmelidirler. Bu anlayışa uygun olarak, Columbia'daki siyahi aktivistler de işgal ettikleri kampüs binasından beyaz öğrencileri çıkartarak kendilerini Harlem halkının yanında konumlandırmışlardır.

Savaş karşıtlığı

Protestoların diğer bir sebebi ise Columbia Üniversitesi'nin Vietnam Savaşı ile olan bağlarıdır. Öğrencilerin ve öğretim üyelerinin savaş karşıtlığı 1968 öncesinde kampüste askere alma faaliyetlerini sürdüren Deniz Koruma Subayları Eğitim Kolordusu ve Yedek Subayların Eğitim Kolordusu programlarına karşı protestolarda ortaya çıkmıştır. 1968 baharında öğrencileri harekete geçiren ise üniversitenin Vietnam Savaşı'nda kullanılmak üzere yeni silahlar üreten Savunma Analizleri Enstitüsü ile ilişkisinin keşfedilmesidir. Savaş karşıtı öğrencilere göre, üniversitenin bu enstitü ile sürdürdüğü gizli ilişkiler Columbia'nın "askeri-endüstriyel kompleks" ile bağlarını somutlamaktadır. Kimi öğretim üyeleri Columbia'nın bu bağlarının bir öğrenme ve yaratım alanı olarak üniversitenin amacına ters düştüğünü savunarak gizli silah araştırmalarının parçası olmayı reddetmiştir. Kampüs gazetesi Columbia Daily Spectator'da döneme ait makaleler incelendiğinde ise Vietnam Savaşı'nın öğrenciler tarafından etik bulunmadığına dair vurgular göze çarpmaktadır. Bu durum da göstermektedir ki öğrenciler ve fakülte üyeleri tarafından eleştirilen yalnızca üniversitenin savaşı desteklemesi değil, ABD'nin başka toplumları kendi siyasi ve ekonomik çıkarları doğrultusunda şekillendirmek için uyguladığı militarist dış politikasıdır. ABD'nin Vietnam Savaşı'na bölgedeki komünist Viet Cong gerillalarını durdurmak için müdahil olduğu ve bu süreçte siviller üzerinde uyguladığı şiddet de göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin neden savaşa karşı olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Öğrenci örgütlenmeleri ve Yeni Sol

Protestolarda öncü rol oynayan ve kısaca SDS olarak bilinen Demokratik Toplum İçin Öğrenciler adlı öğrenci organizasyonu,

Vietnam Savaşı'nı ve kurumsal ırkçılığı sadece üniversite bağlamında değil ABD'nin yozlaşmış toplumsal ve siyasi yapısının bir sonucu olarak daha geniş ölçekte protesto etmişlerdir. SDS için Vietnam Savaşı emperyalizminin bir yansıması olduğu gibi emperyalizmin kendisi de ABD'nin kapitalist düzeninin kaçınılmaz sonucudur. Bu durumda SDS'ye göre hedef alınması gereken kapitalist üretim ilişkilerini korumak amacıyla ırkçılığı ve emperyalizmi sürdüren liberal demokrasinin kendisidir. SDS'nin kuruluş amacı da bu sebeple liberal demokrasi yerine katılımcı demokrasiyi kurmaktır. Bu amacıyla ABD'de ve Avrupa'da 1960'larda ortaya çıkan Yeni Sol hareketinin bir parçası olan SDS'nin kampüslerde örgütlenme sebebi katılımcı demokrasiyi kuracak devrimin öğrenciler yoluyla gerçekleştirileceği inancıdır. SDS'ye göre üniversite var olan düzenin devamını sağlayacak bireyler yetiştirmesi itibarıyla yozlaşmış sistemin sürekliliğini sağlayan bir kurumdur. Bu sebeple SDS, öğrencilerin liberal demokrasinin sorunları ile yüzleştirilerek sisteme karşı bir başkaldırı organize edilebileceği ve bu yolla var olan sistemin içeriden çökertilebileceği düşüncesiyle ABD'deki kampüslerde örgütlenmiştir.

Üniversitenin antidemokratik yapısı

Columbia Üniversitesi'nin antidemokratik yönetim yapısının ve yöneticilerin öğrenci taleplerine karşı duyarsızlığının da protestolarda rol oynadığı söylenebilir. 1960'lı yıllar boyunca öğrenciler üniversitenin politikalarını biçimlendirme hususunda ve üniversitenin karar alma mekanizmaları içinde daha etkin bir rol talep etmişlerdir. Ancak bu istekleri yöneticiler tarafından üniversitenin demokratik bir kurum olamayacağı ifadesiyle reddedilmiştir. Üniversite yönetiminin öğrencilerin taleplerini uygulamamasının sebebi olarak üniversite yönetiminin çoğunluğunu eski Columbia mezunlarının

oluşturduğu bağışçılara ve mütevelli heyetine bağlı olması gösterilir. Üniversiteyi öğrenci taleplerine göre değiştirmektense kendi bildikleri Columbia Üniversitesi'ni korumak ve prestijini arttırmakla daha çok ilgilenen mütevelli heyeti ve yönetim bu sebeple üniversitenin antidemokratik yapısının temelini oluşturmuştur. 1960'ların sonlarına doğru protestolara getirilen yasaklar ve yasağı çiğneyenlerin adil bir yargılama süreci olmadan cezalandırılmaları öğrencilerin var olan demokratik kanalların yetersizliğini fark edip gittikçe daha radikal protestolar düzenlemesini beraberinde getirmiştir. Her ne kadar SDS, öğrencilerin üniversiteyi demokratikleştirmektense daha büyük hedefleri olduğunu belirtse de üniversitenin antidemokratik yapısının öğrenciler arasında artan bir öfkeye neden olduğu ve üniversite yönetimini protesto etmeye ittiği de görülmektedir.

Sonuç

Columbia Üniversitesi'nde 1968 yılının bahar ayında yaşanan öğrenci eylemleri genellikle siyahilerin sivil haklar hareketi ve savaş karşıtlığı bağlamında incelenirse de sivil itaatsizliğin daha derinde yatan sebepleri olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü tarih boyunca diğer pek çok toplumsal harekette görüldüğü gibi Columbia Üniversitesi protestolarında da temel çatışma köklü değişim talep eden gruplar ile reddeden yapılar arasında yaşanmıştır. Sonuç olarak denilebilir ki Columbia Üniversitesi'ndeki protestoların hedefi Amerika Birleşik Devletleri'nin ve onun devamlılığını sürdüren kurumların kendisidir.

Eda Naz Gökdemir / 12

Kaynakça

- Anderson, Alan. SDS: A Profile. Scribner, 1972.
- Avorn, Jerry L. et al. Up Against The Ivy Wall: A History of Columbia Crisis. Atheneum Press, 1969.
- Bradley, Stefan. "'Gym Crow Must Go!' Black Student Activism at Columbia University, 1967-1968." The Journal of African American History, vol. 88, no. 2, 2003, pp. 163-181. JSTOR, doi:10.2307/3559064.
- Fraser, Ronald. 1968: İsyancı Bir Öğrenci Kuşağı. Translated by Kudret Emiroğlu, Belge Yayınları, 2008.
- Rudd, Mark. "Columbia: Bir Bahar İsyanı Üzerine Notlar." Translated by Özden Arıkan, Cogito, no.4, 1998, pp. 51-68.
- Sale, Kirkpatrick. SDS. Random House, 1974.
- Zinn, Howard. Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi. Translated by Sevinç Sayan Özer, İmge Kitabevi, 2018.

Meşe Kova Savaşı

Uygarlık tarihi, çatışmalarla dolu. Tarihi yazanlar -günümüzde de hala devam etmekte olan- bu çatışmaları, gerek siyasal ve toplumsal koşulların özgünlüğü gerekse tarihi kişiliklerin özneliği çerçevesinde anlamlandırdılar ve anlamlandırmaya da devam ediyorlar. Tarihe not düşenler, çatışmaları bazen dönemin en büyük şairlerini kısıktırarak şekilde destanlaştırdı. Epik bir forma büründürülen savaş anlatıları, insanın kendi hikâyesini yüceltmesinden öte bir anlam ifade etmiyor. Hikâyenin gelecek nesillere coşkulu ve abartılı halde aktarılmasında şaşılacak bir şey yok. Ancak tarihin destansı anlatısıyla yaşanan gerçeklikler arasındaki fark, insana tarihin epik bir absürtlük de barındırdığını gösteriyor.

Bilindiği üzere her savaş kendi zaman diliminin şartlarına göre değerlendirilir. Etkisi de bu şartlara göre biçim alır. Uzaktan bakan bizler için bu şartlar gereksiz, anlamsız gelebilir. İşte size anlamsızlık barındıran bir savaş, Meşe Kova Savaşı. Halk katında tamamıyla farklı bir boyutta bilinen bu savaş bakın nasıl bir şöhrete sahip.

Savaş için anlam bulunacaksa yıkıcı gurur, güç ve hırs sıralanabilir. Hikâye, şehir devletlerine bölünmüş olan İtalya'da başlıyor. İtalya'nın kuzeyinde, Emilia-Romagna Bölgesinde, Bologna ve Modena adlı iki şehir devleti bulunmaktaydı. 1325 yılında Modena şehrinin askerlerinden bir grup, Bologna şehrine saldırdı ve şehirden bir meşe kova çaldı. Rivayete göre

Bologna halkı sadece gururlarını ve onurlarını kurtarmak için değil, aynı zamanda çalınan kovayı geri almak için de Modena'ya savaş ilan etti. Savaş yaklaşık 12 yıl sürdü. Bologna kovaasını geri alamadan savaş bitti.

Anlatıdaki absürtlük şaşırtıcı değil mi? Savaş, bir kova için başlatılmış ve uzun yıllar şehirleri kana bulamış. Anlatının çarpıtılmış da olsa doğruluk payı bulunmakta. Öncelikle iki şehrin asırlık düşmanlığı doğru. Lakin kova savaşının sebebi değil savaşın bitmesiyle birlikte kazananın elde ettiği ganimet. Kovanın hala Modena'nın çan kulesinde sergilendiği bilinmektedir. Şimdi de başka bir anlatıya bakalım.

Bu iki devlet arasındaki öteden beri var olan düşmanlığın aslı Guelfo ve Ghibellino'ya – Bologna Guelfo, Modena Ghibellino- dayanır. 14. yüzyılda bölgede etkili iki ana siyasi güç vardı: Papalık ve İmparatorluk. Guelfo yönetimindeki Bologna Papalıktan yana iken Ghibellino yönetimindeki Modena İmparatorluk yanlısıydı. Safların gittikçe keskinleşmesi ve Papa ile İmparator arasındaki güç çatışmasının giderek tırmanması iki şehir arasındaki ilişkinin de gerilmesine neden olmuştu. Meşe Kova Savaşına gelecek olursak, savaş Modena'nın Monteveglio isimli kaleyi Bologna'dan almasıydı. Zappolino Savaşı olarak bilinen bu çarpışmayı Modena kazandı.

Tarihi olayların farklı yorumlanması, çarpıtılması ve ya aşırılıklar içeren anlatılara büründürülmesi olaylardan nasıl etkilendiğimizle doğrudan ilişkili. Yaşananları reddetmek, olaylara eklemeler ve ya çıkarmalar yapmak tarihi anlatının objektifliğine zarar verse de şu gerçeikle yüzleşme fırsatı da sunmakta: yaşananlarda taraflar var ve tarafların anlatılarını dinlemek, gerçeğe yaklaşmak için faydalı bir yol. Siste ilerlemek için araca ihtiyacımız var.

Tekrar savaşa ve taraflara dönelim. Bahsettiklerimde hala saklı kalan parçalar bulunmakta. İmparatorluk yanlıları ve Papa taraftarları arasındaki gerginlik, ardından yeni grupların ortaya çıkmasıyla iyice karmaşıklaşır. Papanın iktidarını destekleyen Guelfolar kendi aralarında da ikiye ayrıldılar. Kendilerine Beyaz Guelfo diyen grup, Papa VIII. Bonifatius'un nüfuzuna karşıydılar. Siyah Guelfolar ise papaya olan bağlılıklarını sürdürdüler. Dönemin ünlü isimleri de bu çatışmalı atmosferin içinde yer aldılar. İlahi Komedi'nin yazarı Dante, Beyaz Guelfo tarafında yer aldı. Inferno Bölümünde dini liderlerle ilgili görüşlerine yer ayırdı.

Madalyonun iki tarafı var. Tarihi olaylar anlatısının da farklılık, karşıtlık ve çelişkiler içermesi olası. Olaya bakan gözlerden, olayı deneyimleyen bedenlerden ve hatırlayan belleklerden çıkan anlatılar bizlere absürtlük ve kahramanlık halleriyle ulaşıyorlar. Günümüze ulaşanlar ise şu ana kadar süregelen toplumların belleklerinin harmanlamış ürünüdür.

İrem Gözlükaya / 10

Kaynakça

<https://www.hayaletyeter.net/1-tane-mese-kovasi-icin-12-yil-suren-savas/>
<https://senmeraketyeter.blogspot.com/2019/03/mese-kova-savasi.html>
https://en.wikipedia.org/wiki/War_of_the_Bucket
<http://www.geminimtb.it/la-battaglia-zappolino-la-storia-della-secchia-rapita/>

Adını Bir Asırdan Alan Savaş: Yüzyıl Savaşları

Batı Roma'nın yıkılması, Ortaçağ Avrupasında hem siyasal hem ekonomik hem de toplumsal bir toplu dönüşümü beraberinde getirdi. Merkezi imparatorluğun parçalanması feodal sistemin oluşmasına zemin hazırladı. Avrupa'da göçebe şeflerin feodal lordlara evrildiği ve imparator veya kralların merkezi otoriteyi bir türlü ele geçiremediği bir düzen inşa edildi. Tamamıyla sosyal ve ekonomik eşitsizliğe ve paranın kimde dolaştığına dayalı bu yeni düzende, Fransa ve İngiltere hanedanları arasında tam bir asır boyu süren ve tarihçilerin "Yüzyıl Savaşı" olarak adlandırdıkları çatışma dolu bir süreç de yaşandı.

Peki, Fransa ile İngiltere'nin çözemediği sorun neydi de koca bir asır iki devlet arasında savaş sürmüştü? Yoksa bu kargaşa iki devletin ortak bir sorunu değil de feodalizmin ve dönemin yeni ideolojilerinin Avrupa vasalları üzerinde kurduğu toprak egemenliğine ve mutlak gücü arttırmaya dayalı büyük baskının bir meyvesi miydi? Feodal veraset yasalarının kafa karıştırdığı Geç Ortaçağ, Avrupa imparatorları, kralları ve halklarını farklı zorluklarla sınıyordu. Bu zorluklar arasına Avrupa'nın %60'ının ölümüne sebep olan veba salgını ve çeşitli tarihlerde ortaya çıkan tarımsal üretimdeki sorunlar girebileceği gibi feodal lordlar arasındaki hiyerarşik örgütleniş ve devletleri çatışmalar içine iten siyasal alanın kaotik atmosferi de eklenebilir.

Fransa Krallığına bağlı Normandiya Dükü I. William'ın Anglosaksonları 1066 yılında yenip İngiltere kralı olması, yüzyıllar boyu sürececek bir savaşın ilk kıvılcı mıydı. Bu fetih, tarihin akışını o kadar da etkileyecek bir olay gibi durmuyor olabilir. Ne de olsa, insanlık tarihinde milyonlarca fethetme ve istilaya tanıklık etti. Fakat William'ın savaşı, Ortaçağ lordları arasındaki taht kavgalarını körüklemesi ve iki krallığı istikrarsız bir sürece sürüklemesi açısından önemliydi. Toprak üzerindeki denetimle siyasal egemenlik arasında doğrudan ilişkinin kurulduğu bu düzlemde, İngiliz Krallığının Fransız Kralına vasal olarak bağlanması, hanedanlar arasındaki

uzlaşmazlıkları iyice gün yüzüne çıkardı. Feodal hiyerarşi, hanedanların potansiyel gücüyle uyumsuzluk gösterdiğinde savaş kaçınılmaz hale geldi.

Kuruluşlarından bu yana, Fransa ve İngiltere Krallıklarının çok da iyi anlaşamadıkları bilinmekteydi. 1259 Paris Barış Antlaşması ile gerilim geçici de olsa dinmişti. Capet Hanedanlığından IV. Charles'ın 1328'de vefatı bırakmadan ölmesi Fransa tahtının boş kalmasına neden oldu. Bunun üzerine III. Edward, ki kendisi hem Fransa'da bulunan Akitanya kontu hem de İngiltere'de bulunan Chester kontuydu, boşta kalan Fransa tahtında hak iddia etti. Edward'ın iddiası savaşlar dizisinin yeniden başlamasında etkili oldu.

Feodal karmaşık işleyişin sorunu iyice karmaşıktırdığını söylemem gerek. Şimdi karmaşayı seyreletmek için olayı başa saralım ve sorularla ilerleyelim. Edward İngiltere ve Fransa topraklarında iki ayrı kontluğu nasıl yönetebiliyordu? Feodal yönetim yasaları, etnik kimlikler ve ulusal sınırlarla belirlenmez. Feodal lordun kültürel kimliği ile egemenlik kurduğu bölgenin kültürel kimliği arasında farklılıklar olabiliirdi. Egemenlik yasasında aranan şart soylu bir aileden gelmekti. Soyluluk toprak egemenliğini; toprak egemenliği de siyasal iktidarın yolunu açıyordu. Edward da diğer rakipleri gibi farklı krallıkları oluşturan kontluk, baronluk gibi alt yönetim birimlerinden birkaç tanesinin başında bulunabiliirdi, bulunuyordu da zaten. Hatta Edward Chester Kontu olmakla birlikte, İngiltere Krallığının tahtına da sahipti. Daha 15 yaşındayken tahta oturmayı başarmıştı. Aynı zamanda Fransız Krallığına bağlı Akitanya Kontluğu da ona miras kalmıştı. Her ne kadar, Akitanya yönetimi sırasında Fransa Krallığına bağlılığı devam etse de IV. Charles'ın ölümü, Fransa'daki diğer feodal beyler gibi onun da taht savaşına dâhil olması için uygun ortam yaratmıştı.

Edward, İngiltere kralı olarak Fransa tahtında nasıl hak iddia edebilmişti? İşte burada işin içine aile bağları giriyordu. Edward'ın annesi Fransa hanedanlığından geliyordu; ölen Fransız Kralı IV. Charles'ın kız kardeşiydi. Annesinin soy ağacı onu tahta bağlıyordu. Ancak taht rekabeti, Fransız lordlarını kadınlara krallığın miras kalamadığını belirten, kadim Salic Yasasına itti. Ardından lordlar, Valois

Hanedanlığından VI. Philippe'i Fransa kralı olarak kararlaştırdılar. Böylece, veraset sistemi hanedanlık kavgalarına yol açtı, tahta oturmak isteyen kral adayları birbirine düştü ve savaş bir asır sürdü.

Yüzyıl içinde krallıkların tahtlarına birçok kral oturmuş, hatta kimisi savaşta esir düşüp tahtını yitirmiş, birçok önemli kahraman tarihe adını yazdırmış (Jeanne d'Arc bunlardan bir tanesi) ve kanlı muharebelerde

Yüzyıl Savaşı askeri teknolojinin gelişimi açısından da önem taşır. Kresty Savaşında tarihte ilk defa İngiltere tarafından top kullanılmıştı. Yine bu savaşlar dizisi barışın önemini, düzenli askeri birliklerin gerekliliğini, Ortaçağ siyasal organizasyonunun kaotikliğini ve yeni siyasal kuralların ortaya çıkışını gözler önüne serdi. Ayrıca, savaşan taraflar doğudaki yeni gücün hareketliliğini göremedi. Yüzyıl Savaşı, Doğu Avrupa'daki irili ufaklı birçok feodal krallığın egemenlik altına almasını kolaylaştırdığından bölgede en çok Osmanlılara yaradı.

İpek Ayhan / 9

Jeanne d'Arc

birçok yaşam sona ermişti. Bu yüzyıl içinde Fransa, kaybettiği toprakları geri alsa da çok yıpranmıştı. İç savaşların da etkisiyle zayıflayan İngiltere, en az 50 sene geriye düşmüştü.

Kaynakça

<https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/yuzyil-savaslari-1337-1453-391>
https://tr.wikipedia.org/wiki/Yüz_Yıl_Savaşı
https://tr.wikipedia.org/wiki/Güller_Savaşı
https://tr.wikipedia.org/wiki/IV._Philippe
https://tr.wikipedia.org/wiki/IV._Charles
https://tr.wikipedia.org/wiki/III._Edward
 Görseller, <https://tr.wikipedia.org>

“Medeniyet” Dediğin Tek Dişi Kalmış Canavar

Tarihin tanık olduğu bir sayfa daha açılıyordu: “Kudurmuş canavarlar gibi davranan askerler; bıçaklarının keskinliğini denemek için yerlileri biçmekte, bebekleri kayalara çarparak parçalamakta, köpeklerine yedirmekte, evlerini ateşe vermekte... insanın aklına gelen ya da gelemeyecek her türlü işkenceyi onlar üzerinde uygulamaktadırlar.” Bu sözler, Cristof Colomb’un Hispaniola adasına düzenlediği ikinci sefere katılan ve görevi yerliler arasında misyonerlik faaliyetlerini yürütmek olan Chiapas başpiskoposu Bartolomeus de La Casas’ a ait. 35 sene boyunca Amerika topraklarında kalan ve bu sürede altın için gözü dönmüş İspanyol gemicilerin oluşturduğu vahşet ortamına tanıklık eden Bartolomeus’a göre “Ne kadar anlatılırsa anlatılsın vahşetin binde biri bile anlatılmış olmaz.”

Öyleyse gelin; bu insanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiş vahşetin, kitlesel soykırımın başlamasına yol açan gelişmeyi hatırlayalım.

15.yy’ın sonlarına gelindiğinde Osmanlılar, Hristiyanlık’ın doğudaki ele geçirilemez kalesi İstanbul’u ele geçirmiş ve giderek güçlenen donanmalarıyla Doğu Akdeniz’i avuçlarının içine almışlardı. Böylece Avrupa’nın Doğu’nun zenginliklerine ulaşımı hem kara hem de deniz yoluyla kapanmıştı. Bu noktada Avrupalılar için çözüm, Doğu’nun zenginliklerine doğrudan ulaşmaktı. Altın ve kendileri için değerli olan malların peşinde olan ve bunu Osmanlıları ve Akdeniz ticaretini elinde bulunduran İtalyan şehir devletlerini aşarak yapamayacaklarını anlayan Avrupalılar, altın, ipek ve baharat ülkesi olan Hindistan ve Çin’e ulaşmanın yolunu ya Afrika’nın güneyinden dolaşarak ya da Atlas Okyanusu’nu aşarak bulmaya çalıştılar. İlk Çağ’dan beri ileri sürülen dünyanın yuvarlak olduğu tezinden yola çıkarak, pusula ve açık denizlere dayanıklı gemilerin varlığı ile amaçlarına ulaşmak için harekete geçtiler.

Bu amaç doğrultusunda harekete geçenlerden biri de Cristof Colomb’tu. Colomb, uzun süre çok zahmetli ve pahalı olacak bu seferine destek aradı. Önce Portekiz sarayına tasarısını iletti. Portekiz sarayından beklediği desteği göremedi. Bunun üzerine İspanyol kralına başvurdu. Topraklarını işgal eden Emevileri (Beni Ahmer Devleti) ve ülke ticaretini bütünüyle elinde bulunduran Yahudileri bertaraf eden İspanya; birliğini henüz sağlamış güç ve zenginlik elde etmek istiyordu. Güç için gereken en önemli şey ise hiç şüphesiz baharat, altın, ipek vb değerli mallardı, paraydı. Dolayısıyla İspanya, büyük vaatlerde bulunan Colomb’un bu tasarısını sıcak karşıladı ve onunla bir anlaşma imzaladı. Anlaşmaya göre, İspanya; sağladığı destek karşılığında ele geçirilecek

Christopher Columbus. Sebastiano Luciani, Metropolitan Museum of Art

altının %90’ını alacak, %10’u ise Colomb’a kalacaktı. Ayrıca Colomb fethedilen toprakların İspanya devletine bağlı valisi olacaktı. Bunun üzerine Colomb ve mürettebatı, 3 Ağustos 1492’de veba, kıtlık ve yoksulluğun hâkim

olduğu Avrupa'yı arkalarında bırakarak yeni dünyalara doğru yola çıktılar. Colomb ve adamları Atlantik Okyanusu'nda iki aydan uzun süren yolculuktan sonra 12 Ekim 1492 günü daha sonraları "Hispaniola" adını verecekleri adaya ayak bastılar. Asya kıtasının öte ucuna ulaşmayı planlarken karşılarına çıkan bu ada Colomb ve tayfasını sadece hayrete düşürmekle kalmamış, aynı zamanda kafalarında yeni fikirler doğurmuştu. Üstelik ada sakinlerinin hemen hepsinin burun deliklerinde bulunan altından halkalar adada "altın"ın bulunduğuna işaret ediyordu.

Colomb yerlilerle olan ilk karşılaşmasını günlüğünde şöyle yazıyor: "Son derece sade, dürüst ve eli açık insanlar. Herhangi birinden sahip olduğu herhangi bir şey istenince hemen veriyorlar. Kötülüğün ne olduğunu hiç bilmiyorlar, çalmıyorlar, öldürmüyorlar." Yerlilerin vücutlarını süsleyen altın takıları fark etmekte gecikmeyen Colomb günlüğüne şöyle devam ediyor: "Elli adamla bu halkın hepsine boyunduruk vurabilir ve onlara her istediğimizi yaptırabiliriz." Başlarına geleceklere habersiz, misafirlerine ikramlarda bulunan Arawaklar, Colomb ve

yerliler, burun deliklerindeki altın halkalar, Avrupa'da büyük yankı uyandırdı. Altının kokusunu alan gemilere atlayıp Colomb'un keşfettiği topraklara akın etmeye başladı. Bunun sonucunda Hispaniola adası tarihte sömürgeleştirilmiş ilk toprak oldu, Arawaklar da sömürgeleştirilen ilk topluluk olarak tarihteki yerini aldı. Colomb'la başlayan bu koloncilik hareketi kısa sürede tüm Latin Amerika'yı etkisi altına almıştır. Güçlü ve son derece medeni(!) Avrupalılar, sözde ilkel Amerikalı yerlileri altın için katletmişler ve günümüze ulaşamayan birçok kültürün yok oluşuna da kayıtsız kalmışlardır. Soykırım öyle bir boyut almıştır ki Colomb adaya ilk ayak bastığında 200.000 olan Arawaklar'ın sayısı 20 sene sonra sadece 6.000'dir. Barut, tüfek ve gelişmiş savaş aletleri kullanan Avrupalıların karşısında yerliler çaresiz kalmıştır. Üstelik Avrupa'dan "Yeni Dünya"ya taşınan ve yerlilerin bağışıklık sistemleri tarafından henüz tanınmayan kızamık, kabakulak, veba, grip ve çiçek gibi hastalıklar ve virüsler soykırımı olağanüstü biçimde hızlandırmıştır.

Tarihe "İspanyol Altın Çağı" olarak geçen 16.yy içerisinde tüm Orta ve Güney Amerika insan nüfusunun %90'ının yok olduğu tahmin edilmektedir. Mayalar ve İnkalalar gibi bölgedeki varlıkları çok eskiye dayanan imparatorluklar da İspanyolların bu altın çağından(!) nasibini almış ve- ne yazık ki - tüm kültürel zenginlikleriyle birlikte yok olmuştur. Avrupalıların "tüfek, mikrop ve çelik" leriyle Amerika kıtasında uyguladıkları bu istila ve soykırım hareketi sömürgeciliğin miladı olmuş ve kapitalist sistemin tüm dünyada oturmasına zemin hazırlamıştı.

Sencer Memiş / 10

16. asrın ünlü Florentine Codex (1540–1585 arasında derlendi) isimli kitabından bir çizim. Fetih döneminde, Orta Amerika'da Nahua halkından bir yerli çiçek hastalığından muzdarip.

tayfasının sinsi planlarını akıllarının ucuna dahi getirememişlerdi. Oysa Colomb ve adamları kendilerine dostça muamele eden Arawakları ilk fırsatta sırtlarından vurmuş, 500 kadarını esir edip sahip oldukları altınlarıyla birlikte gemilere doldurup Avrupa'ya doğru yola çıkmışlardı. Akıllarından geçen; takviye birlik istemek hem de altının kokusunu başta İspanya kralı olmak üzere tüm Avrupa'ya yaymaktı. Colomb'un beraberinde getirmiş olduğu

Kaynakça

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kristof_Kolomb
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Haiti>
 Dipnot Dergisi, Devrimler sayısı
 Görseller, <https://tr.wikipedia.org>

Geçmiş ve Bugün: Militarist İdeolojinin Toplumlar Üzerindeki Etkisi

20. yüzyıl başında modern insan, milliyetçi fikirler ile silahların aynı zamanda ateşlendiğine şahit oldu. Kısa aralıklarla birbirini izleyen iki büyük savaşı başlatan sanayileşmiş ülkeler, ateşe sürükledikleri diğer ülkeleri de önlerine katarak dünyayı, yüzyılın ortasına kadar sürecek büyük ve kademeli bir çöküşün eşiğine getirdi. Böylece, insanlık tarihinde ilk defa, "Dünya Savaşı" kavramı evrensel literatürde yerini aldı. Savaşlar sonrasında küllerinden doğan dünya, küresel barış için çareyi bitap düşmüş devletler tarafından oluşturulan uluslararası örgütler (BM, Avrupa Birliği) ile aralarında geliştirdikleri ekonomik ilişkilerin kendiliğinden getireceğine inanılan yeni, hareketli ve dinamik bir dünya düzeninde görmeyi tercih etti. Oysa militarizm yeni dünya düzenini dipten gelen bir akımla her daim beslemeye devam etti.

Militarizmle kimi zaman ders kitaplarında, kimi zaman toplumsal ritüellerde, kimi zamansa politikacıların nutuklarında karşılaştık, karşılaşıyoruz. Savaşın yüceltilmesi olarak da tanımlayabileceğimiz militarizm toplumsal algımızı nasıl etkiliyor? Tarih bu konuda bizlere yol gösterici olabilir mi?

Savaş donanmaları
(ton olarak).

	1900	1914
Birleşik Krallık	1 065 000	2 714 000
Fransa	499 000	900 000
Rusya	383 000	679 000
Almanya	285 000	1 305 000
İtalya	245 000	498 000
Avusturya		
Macaristan	87 000	372 000

Paul Kennedy, *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri* (New York, 1987).

1900'lü yılların başında sanayileşmiş Avrupa devletleri hızlı bir silahlanma yarışına girmiş, endüstriyel altyapılarını askeri sanayisine öncelik verecek hamlelerle desteklemişlerdi. Gelişmiş kapitalist devletler, emperyal hırslarla iç ve dış siyasetlerine yön veriyor, güçlü bir ordunun ulusların nihai çıkarları için yararlı ve askeri anlamda üstünlüğün milletler için bir övünç kaynağı olduğunu iddia ediyorlardı. Uluslararası arenada siyasi tansiyonun yükseldiği böyle bir atmosferde militarizmin farklı uygulama şekilleri Avrupa'daki iki dev sanayi ülkesi üzerinden değerlendirilebilir: İngiltere ve Almanya. Alman militarizmi, özellikle 19. yüzyılın son

çeyreğinde Prusya ordusunun diğer Avrupa devletlerine karşı kazandığı zaferlerden dolayı adeta bir devlet politikası haline gelmişti. Prusya, henüz birleşmemiş Alman krallıkları arasında askeri anlamda en üstünüydü. Öncelikle dönemin en son askeri teknolojisiyle donatılmış ordusuna sahipti. Prusya ordusu, Avrupa'daki diğer ordulara kıyasla daha katı bir emir-komuta mekanizmasıyla yönetiliyordu. Hiyerarşik biçimleniş disiplinle harmanlanmıştı. Ayrıca, Prusya ordusunun üst kademelerindeki subaylar Alman ordusunun çekirdek yönetim kadrosunu oluşturmuştu. Bu kişiler "Junker" (ayrıcalıklı Prusyalılar; büyük toprak sahibi Prusyalı asilzadeler) olarak bilinirdi. Alman ulusunun kaderi açısından ellerinde bulundurdıkları güç kimseyle kıyaslanamazdı. Askeri meseleler hakkında karar çıkartmada meclisteki (Reichstag) sivil mevkidaşlarına göre çok daha üstündüler. Aynı zamanda başkomutanlık yetkisine sahip Kayzer II. Wilhelm'in de güvenini ve ülkenin geleceğini ilgilendiren önemli konularda onayını kazanmışlardı.

Denizaltı savaşının finansmanı için hazırlanan 1917 tarihli Alman afişi. "U-Boot"lar için bağışta bulunun."

1900-1914 yılları arasında Almanya'nın askeri harcamaları %73 oranında arttı. Donanma, yeni eklenen gemilerle baştan yaratılırken silahaltına alınan asker sayısındaki büyük artış Almanya'yı bu alanda birinci sıraya oturttu. Ordu, Almanya siyasetine yön veriyor, meclisi militarist politikalara yönelmeye zorluyordu. Zira Junkerlere göre yarışa sonradan katılan Almanya'nın mutlak zaferini sağlayacak tek kuvvet güçlü ve

rakipleri için caydırıcı bir orduydı. Ordu kültürünü reddetmek ise Almanya'nın ilerlemesini baltalamakla eş değerd. İngiliz militarizmi ise - Almanya örneğine kıyasla oldukça sönük kalsa da - siyasi ve toplumsal hayata yön vermekle birlikte daha soyut ve kültürel formda karşımıza çıktı. Ordu, Britanya boyunduruğundaki sömürgelerde İngiliz bayrağının dalgalanmasının bir garantisi ve okyanus aşırı ticarete dayanan İngiliz ekonomisinin koruyucusu sıfatıyla burjuvazi ve orta sınıfın büyük desteğini kazanmıştı. Savaş döneminde Anglofon ülkelerinin çoğunda halkı askere çağırma görevini üstlenmiş gönüllü grupların sokaklarda dolaştığı görüldü. Britanya sokaklarında, özellikle kadınlardan oluşan ve

Fransa'da sömürge birliklerinin seferber edilmesi.
1915 tarihli bir posta kartı.

Sömürge imparatorluklarının başlıca katkıları:

- Fransız İmparatorluğu: 600.000
- İngiliz dominyonları:
 - Kanada: 600.000
 - Avustralya: 400.000
 - Yeni Zelanda: 100.000
 - Güney Afrika: 100.000
 - Hindistan: 1.250.000 (çoğunluğu işçi olarak)

askeri üniformaları andıran kıyafetler içinde dolaşan gruplar, savaşa gitmemiş erkeklerin eline "beyaz tüy" tutuşturmayı adet edindi. Tarihe "White Feather Movement" olarak geçen bu hareket İngiltere'de militarizmin açık bir devlet politikası olarak algılanmasını engellese de İngiliz toplumunu derinden etkileyen "sosyal militarizm" in sembolü olarak görülmüştü.

I. Dünya Savaşından sonra militarizm toplumların hayatını şekillendirmeye devam etti. Toplumların güvenlik kaygılarını manipüle eden şovenizm ve ırk temelli milliyetçi yönetimler, "faşizm" olarak anılacak ideolojiyle, Avrupa'yı ve dünyayı bir kez daha kaosa sürükledi. Savaş sonrasında dünyanın pek çok köşesinde demokratik muhalefet militarist söylem ve sembolleri büyük ölçüde eleştirse de militarist fikirler ve eylemler başka ülkelere, kıtalara sıçradı. Afrika'da askeri darbelerle iktidara gelen diktatörleri Latin Amerika'dakiler izledi.

Son olarak, Türkiye'nin militarizm karnesini değerlendirelim. Militarist söylem ve eylemlerin gündelik hayattan entelektüel hayata varıncaya kadar izini sürmek mümkün. Özellikle erkekler arasında sosyalleşmesinin bir parçası. Militarizm erkekliğe adımın mihenk taşı, toplumsal hayatta erkekliği yeniden ve yeniden kanıtlamanın kolay yoludur. Türk tarihsel kurgusunun temeli, toplumsal birlikteliğin mayasıdır.

Yaşamak ve yaşatmaktan yana olanların, özgür ve demokratik bir dünya arzulayanların militarizmin yücelttiği değerlere karşı evrensel değerleri bıkmadan, usanmadan savunmaları gerektiği fikrindeyim.

Yağız Kart / 10

Kaynakça

<https://alphahistory.com/worldwar1/militarism/> Alpha History - Militarism as a cause of WW1
<https://www.opendemocracy.net/en/5050/white-feather-girls-womens-militarism-in-uk/>
 The 'White Feather Girls': women's militarism in the UK
<https://www.historynet.com/birth-german-militarism.htm>
 Robert M. Citino, The Birth of German Militarism
 Görsel, Tusiad Tarih I 1839-1939

Versay Antlaşması Barışı Sağladı Mı?

Versay Antlaşmasının ne zaman ve niçin imzalandığını bilsek de anlaşmanın dünya barışına verdiği zarara dair farkındalığımız konusunda şüphelerim var. Antlaşma, Haziran 1919'da İtilaf Devletleri ve mağlup Alman İmparatorluğu arasında imzalandı. Bu anlaşmayla Almanya, Paris'teki Versay Sarayının Aynalar Salonunda oldukça ağır koşullara, kısıtlamalara ve yükümlülöklere onay vermiş oldu. Mağlubiyetin bedeli ağırdı, küçük düşürücüydü. Öncelikle savaşın tüm sebebi Alman saldırganlığına mal edildi. Ayrıca Almanya topraklarının büyük bir kısmını kaybetti, inanılmaz derecede yüksek tazminata çarptırıldı. Anlaşmanın koşulları arasına batıdaki Ren bölgesine asker konuşlandırma yasağı konuldu. Maden yataklarındaki üretimini İtilaf Devletleri'ne teslim ederken müttefiklerin ordu ve donanmasının sınırlandırılmasına dair yaptırımlarını onaylamak zorunda kaldı. Bu derece ağır koşullar içeren bir anlaşmanın Avrupa'ya barışı getirip getirmeyeceği konusu da pek açık değildi.

Çoğu tarihçi tarafından Versay Antlaşması, II. Dünya Savaşının ana sebeplerinden biri olarak görülür. Tarihçilere göre, anlaşmayla Alman halkı bir yandan küçük

düşürölmeden bir kaçış bir yandan da anlaşma koşullarının büyük pay sahibi olduğu ekonomik kriz ve siyasal çöküşten kurtulmak için bir kurtarıcı arayışına girmişti. Alman halkına krizlerden çıkış yolu sunan Adolf Hitler böylelikle 1933 senesinde Almanya'nın başına geçebilmişti. İktidarın ilk 3 yılında devleti faşist ve militarist bir diktatörlük devletine dönüştürdü. 6. yılda ise dünya tarihinin gördüğü en büyük savaşı başlattı.

Versay Antlaşması ile II. Dünya Savaşı arasındaki ilişkiye odaklanalım. Bu antlaşma sonrası Almanya'dan ödemesi beklenen savaş tazminatı Alman ekonomisinin kaldıramayacağı bir düzeydeydi. Hatta Almanya'nın anlaşma sonrası ödemesi gereken borçların %100'ünü ödemesi 2010 senesini buldu. Toplamda 300 milyar mark civarı bir bedeldi bu, yani yaklaşık 95.000 ton altın. Alman yetkililer bu borcu ödeyebilmek için para bastı. Ancak bu yol çözüm olmaktan çok ülkeyi yangın yerine dönüştürdü. Enflasyon ve devalüasyon yüzdeleri o derece yükseldi ki, bir ekmeğin pazardaki değeri 1 trilyon marka yükseldi. İnsanlar ellerindeki parayla hiçbir şey alamıyordu. Kâğıt para değerini kaybetmişti, kullanılamıyordu. Almanya'daki ekonomik kriz belli başlı ideolojilerin ortaya çıkmasına neden oldu. Faşizm/nasyonal sosyalizm bunlardan biriydi ve 1933'ten itibaren Almanya'da devlet ideolojisi haline geldi. Nasyonal Sosyalizm komünizme düşman bir ideolojydi ve Hitler başa gelmek için bir sürü taktik ile belirli olayların suçunu komünistlere atmayı başarmıştı.

Hitler, başa geçtikten sonra Almanya'nın silahlanma ve ordusunu güçlendirme projelerini başlattı. Alman sanayisi İngiltere ve Fransa'dan gizli (!) uçak, gemi, tank ve yeni askeri ekipman üretti. Yeni bir hava

kuvveti ve donanma kurdu. 1936'da asker konuşlandırması yasaklanan Ren bölgesine girdi, sonra Avusturya'yı kendi topraklarına kattı. 1938'de Münih Konferansı ile Çekoslovakya'nın Südet bölgesini ilhak etti, sonraki sene Çekoslovakya'yı işgal edip tamamını ilhak etti. Savaştan önce Polonya'yı bölüşmek için SSCB ile Molotov-Ribbentrop Paktı'nı imzaladı ve 1 Eylül 1939 senesinde Polonya'ya savaş açarak II. Dünya Savaşı'nı başlattı. Anlaşıldığı üzere, Versay Antlaşması sonrası çıkan ekonomik ve siyasal kriz Hitler için bir fırsattı. Demagoji ve manipülasyon ustası olan Hitler bu fırsatı kullanarak Almanya'nın

Almanya'ya geri kazandırdı, ardından Almanya'yı genişletmeye başladı. Sonunda emperyal hayaller için savaş çıkarmayı göze aldı. II. Dünya savaşı, yaklaşık 75 milyon insanın ölümüyle sonuçlandı ve hala insanlık tarihinin en büyük felaketi olarak bilinmektedir.

I. Dünya Savaşı ile II. Dünya Savaşı arasında doğrudan bağlantı kurulabilir. II. Dünya Savaşının ana sebeplerinden biri Avrupa'ya barış getirmekten uzak Versay Antlaşmasıdır.

Tunç Arhan Süzer / 9

Nürnberg'de NSDAP'nin kongresi sırasında Panzerlerin geçit resmi, 1937. Tanklar, Versailles Antlaşması uyarınca, Almanya'nın bulunduramayacağı silahlar arasında yer alıyordu.

başına geçti. Führer olduktan sonra Almanya'yı eski haline döndürme ve hatta eskisinden daha iyi bir hale getirme iddiasını pratiğe dökmeye başladı. Öncelikle Almanya'nın Versay Antlaşmasında kaybettiği toprak ve ordu gücünü

Kaynakça

https://tr.wikipedia.org/wiki/Versay_Bar%C4%B1%C5%9F_Antla%C5%9Fmas%C4%B1
<https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/versay-antlasmasi-376>
<https://marksist.org/icerik/Yazar/5926/mobileRedirect>
<http://liberteryen.org/2012/10/weimar-cumhuriyetinde-hiperenflasyon-1921-%E2%80%93-1924/>
https://en.wikipedia.org/wiki/World_War_I_reparations
https://en.wikipedia.org/wiki/German_re-armament
<https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/casualties-of-world-war-ii/>
 Görsel, Tusiad Tarih I 1839-1939

Barış Demek İçin Çok Neden Var

Bu yazı taraflı bir yazıdır. Barışın tarafını tutan bir yazı.

27 Nisan 2018

Birçok sinemasever çok sevilen süper kahramanların içinde olduğu, Marvel sinematik evreninde geçen Avengers: Infinity War filmi seyredilebilir için ceplerinde ortalama yirmi lirayı -ve hatta belki patlamış mısır da alırım diye on lirayı- hazır ettiler ve yakınlardaki sinemanın yolunu tuttular. Filmin iyi kahramanları bu sefer daha önce karşılaştıkları düşmanlardan çok daha güçlü ve zorlu olan Thanos karakterine karşı olacaktı. Bu düşmanın tek isteği ise dünya nüfusunun yarısını yok etmek. Filmin sonunu üzümlere söylemek zorunda kalacağım. Evet, dünyadaki yaşamların yarısını da öldürecek. Film gösterimindeyken salonları dolduran izleyiciler de kameraya alınmış. Pek çoğu şaşkın ve üzgün, hatta kaygılı halleriyle dikkat çekiyor. İtiraf ediyorum o sahneleri izlerken ben de çok üzüldüm. Birçok insan yavaş yavaş kaybolup giderken kimsenin bir şey yapamaması benim de kalbimi burkmuştu. Üzüntü anlaşılabilir belki ama neden şaşırdık? Biz daha önce böyle katliam görmedik mi?

1 Eylül 1939

Bir deli 75 milyon insanın katledileceği bir savaşın ilk adımını attı ve Polonya'ya askeri saldırı başlattı. Polonya'nın verdiği kayıp sayısı 5 milyon 600 bin kişi. O anki toplam nüfusları ise 34 dört milyon 775 bin yani toplam nüfusun %16'sı bu karar üzerine yok oldu.

6 Nisan 1941

Yugoslavya aynı deli ve tarihin unutmayacağı silah arkadaşları tarafından istila edildi. Özgürlüğüne kavuşana kadar Nazi Almanyası destekli faşistlerce yönetildi. Verdikleri toplam kayıp 1 milyon 700 bin insan yani o dönemki toplam nüfuslarının %10'u.

21 Mart 1945

"To be honest, I cannot say that the wish to die for the emperor is genuine, coming from my heart. However, it is decided for me that I die for the emperor. I shall not be afraid of the moment of my death. But I am afraid of how the fear of death will perturb my life . . ."

Hayashi Ichizo,
Japon Kamikaze Pilotu

6 Ağustos 1945 - 9 Ağustos 1945

"I would rather have peace in the world than be President."

Harry S. Truman, savaş döneminin Amerikan Başkanı

Özgürlükler ülkesi, demokrasinin can damarı Amerika Birleşik Devletleri dünyaya yeni bir deneyim yaşattı. Hatta bir değil, iki kez yaşattı. Bu deneyimlerini de "Fat Man" ve "Little Boy" olarak adlandırdı. Daha önce hiç kimse tarafından kullanılmamış bir silah kullanma cesaretini gösterdi. 199 bin insan öldürdüğü düşünülen bu bombalar Japonya'nın Nagasaki ve Hiroshima şehirlerine düştü. Göz açıp kapatıncaya kadar yok olan binlerce hayatın kaderi birkaç insanın strateji olarak adlandırdığı kılıflar arkasında belirlenmişti.

11 Mart 2020

Aslında ne biz Thanos'u ilk defa tanıdık ne de o Thanos'un planları çok uçuk. Dünya Thanos'u ilk defa 1939'da tanıdı. Milyonlarca insanın canını alan yukarıda sıralamaya çalıştığım örnekler sadece birkaç tane. Peki, biz Avengers: Infinity War filmini nasıl izledik? Şu an ne düşünüyoruz? Ölen insanları aklımıza getirebiliyor muyuz?

Biz elli liraya sinemada savaşı izledik. Savaş ise olanca kötülüğü ile gerçek. Toprak kazanıldığında yüreğine su serpilen ve zafere giden yolda bir hedefin daha başarıyla tamamlandığını düşünen insanlara şunları sormak istiyorum: Ne pahasına zafer? Oynanan oyuna hangi karakterle katıldınız? Kutsanan neden insan yaşamı değil?

15 Mart 2020

Bu yazı taraflı bir yazıdır. Barışın tarafını tutmayı amaçlayan bir yazı. Savaşmak ve ölmek nedir üzerine düşündüm, düşündüklerimi aktarmaya çalıştım. Yazmak ve klavyeye dokunmak her ne kadar kolay olsa da anlatmak her zaman aynı kolaylıkta değil. Bunun için okurlardan tek isteğim olayları sadece o dönemi düşünerek okumamanızdır. Okurken etrafınıza bakın. Gazeteye ve televizyona bakın. Ancak o zaman bu yazı bir anlam kazanabilir. Geçmişi ve tarihi bugüne uyarlamakta zorlanan bir okuma şekli, bildiğiniz bilgileri sadece tekrar etmenize neden olacaktır. Yaşamak için yaşatmak gerek, birlikte yaşamayı öğrenmek gerek. Bir yandan Brecht'e kulak vermeyi de ihmal etmeyelim.

Ama barış ağaç değil, ot değil ki
yeşersin:
Sen istersen olur barış, istersen
çiçeklenir.
Sizsiniz uluslar, kaderi dünyanın.
Bilin kuvvetinizi.
Bir tabiat kanunu değildir savaş,
Barışsa bir armağan gibi verilmez
insana:
Savaşa karşı
Barış için
Katillerin önüne dikilmek gerek,
" Hayır yaşayacağız!" demek.
Bertolt Brecht

Emre Özener / 12

Kaynakça

<https://ww2db.com/country/Poland>
<https://www.sciencespo.fr/mass-violence-war-massacre-resistance/en/document/massacres-dismembered-yugoslavia-1941-1945.html>
<https://listverse.com/2015/03/21/10-heartbreaking-world-war-ii-diary-entries-written-by-everyday-people/>
http://www.atomicarchive.com/Docs/MED/med_chp10.shtml
<https://quotes.thefamouspeople.com/harry-s-truman-1588.php>

Galiplerin Adaleti: Nürnberg Davaları

Müttefik güçlerin atadığı yargıçlar tarafından 20 Kasım 1945'ten 1 Ekim 1946'ya kadar yürütülen Nürnberg'teki duruşmalar 22 Nazi yetkilisini yargıladı. Takvim yaprakları 16 Ekim 1946'yı gösterdiğinde Nürnberg Mahkeme salonunda "Tanrım Almanya'yı korusun ve onu tekrar büyük yapsın!" tezahüratları yankılanırken 12 üst düzey Nazi yetkilisi hakkında idam kararı okundu. Nürnberg Mahkemeleri, Holokosta neden olan bir rejimin sonunu işaret etmesi açısından önemlidir. I. Dünya Savaşı ertesinde savaş boyunca işlenen suçların cezalandırılması adına kurulması planlanan ancak Müttefik güçlerin uzlaşamaması nedeniyle pratiğe geçemeyen Uluslararası Ceza Mahkemesi, II. Dünya Savaşının hemen sonunda savaşı kazanan devletlerin temsilcileri tarafından imzalanan sözleşmeyle kuruldu. Böylelikle tarihte ilk kez savaş sırasında işlenen suçlardan yöneticilerin de sorumluluk taşıdığı kabul

edildi. Yargılanan Nazi yetkililerinin 12'si idam cezasına 4'ü 10 ile 20 yıl arasında değişen hapis cezasına çarptırıldı. Nürnberg mahkemeleri savaş suçları mahkemelerinin temelini oluşturdu. Bu yargılama daha sonra BM Hukuk Komisyonunun çalışmalarını etkiledi. Uluslararası Adalet Divanının kurulması, Evrensel İnsan Hakları Beyannamesinin ilanı ve Cenevre Sözleşmelerinin hazırlanmasına zemin oluşturdu.

Almanya, 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgal ederek II. Dünya Savaşını başlattı. Bir süredir "Alman Hayat Sahası" propagandası Nazilerce yürütülüyordu. Propaganda çerçevesinde bütün Alman ırkına "rahatça" yaşayabileceği topraklar vaat ediliyordu. Zaten bu topraklar Almanya'nındı, düşmanlar onları Almanlardan çalmıştı. Bütün işgallerin meşruluğu bu ajitasyona dayandırıldı. Kitlesele destekle Almanya

Avrupa'da bir düzine ülkeye saldırmıştı. Fakat 1943'e gelindiğinde savaşın gidişatı değişti. Sovyetler Birliği Almanya'yı Stalingrad'da durdurmayı başardı ve ardından Nazi ordusunu batıya doğru sürdü. Bu sırada Müttefik güçler, Alman hava saldırılarına karşı koyup Mihver devletlerini Afrika'dan dışarı atmayı başarmıştı. 1943 yılıyla birlikte savaşın Müttefik devletlerin lehine sonuçlanacağına kesin gözüyle bakılıyordu. Ortak taarruz konusunda müttefik güçler uzlaşmasa da görüşmeleri sıklaştırdılar. Stalin, Roosevelt ve Churchill sadece savaşın nasıl sonuçlandırılacağı gündemiyle toplanmadı, aynı zamanda savaş boyunca Almanya'nın

işlediği savaş suçları da tartışılan gündem maddelerinden biriydi. Sivillere yapılan gece baskınları, zorla sürgünler ve soykırım... Peki, böylesine bir zulm ve vahşet nasıl cezalandırılabilirdi ki?

Müttefik devletler, 1. Dünya Savaşında savaş suçluları yargılanmadan infaz edilmişti, Nazi rejimindeki tüm yetkililere, savaş suçu işleyip işlemediklerine bakmaksızın öldürme emrini verebilirlerdi. Ancak ABD ve İngiltere hükümet yetkilileri buna yanaşmayarak zulmün sorumlularının mahkeme yoluyla cezalandırılmasını talep ettiler. Savaş ve soykırımın failleri, Almanya'da kendilerinin yok ettiği adaletle yargılanacaklardı. Fakat bu durum başka bir sorunu gündeme getirdi. Hukuk egemenlik sınırını çizen bir araçtı, o halde farklı

ülkelerin vatandaşlığına sahip olan yargıçlar, Almanya'da işlenen suçları Alman hukuku dışında nasıl yargılayacaklardı? III. Reich hukukuna göre Yahudi'nin malını talan etmek, Yahudi'yi toplum içinde aşağılamak yasaldı. Zaten işgal toprakları dahil olmak üzere Yahudileri trenlere tıktırarak Belzec'e, Dachau'ya ya da Sobibor'a göndermek de aynı hukuka göre yasal değil miydi? Bunun üzerine, müttefik devletler yargı sistemlerini hassas bir şekilde uzlaştırarak Londra Şartını ortaya koydular. Yargılama için 4 tür suç tespit edildi. Bunlar, uluslararası antlaşmaları ihlal ederek savaş planlamayı içeren "Barışa Karşı Suç"; savaş sırasında uyulması gereken kuralların çiğnenmesini ve sivil halkı öldürmeyi içeren "Savaş Suçları"; kitle imha, köleleştirme ya da etnik, dinî nedenlerle insanlık dışı muameleleri kapsayan "İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar" ve son olarak da bahsedilen suçlardan herhangi birini işlemek amaçlı herhangi bir komplo kurmaktı. Sonuçta, bireysel olarak suça bulaşmak suç işlemek anlamına gelmiyordu. Birileri birilerini gaz odalarına koymamış olabilirdi; ancak soykırımı yol açan sistemi yaratmak başlı başına suçu yaratmak anlamına geliyordu. Davada toplamda 24 kişi suçlandı ve 22'sine idam cezası istendi. Müzakereler sonrasında Nazilerin diplomatik, ekonomik, siyasî ve askerî liderlerini temsilen bu 24 kişi özenle seçilmişti. Adolf Hitler, Heinrich Himmler ve Joseph Goebbels mahkeme öncesinde intihar ettiklerinden yargılanamadılar. Mahkeme özellikle Hitlerin hâlen hayatta olduğu izlenimini vermemek için intiharından sonra sembolik de olsa yargılanmamasına karar verdi. İsrail'in kuruluşu sonrasında kurulan Nazi avcı timleri kaçan bazı Nazilerin yakalanmasını ve yargılanmasını sağlamıştı. Bununla birlikte birçok savaş suçlusu da hiçbir zaman yargılanmamış ya da ceza almamıştı. Unutmamak gerekir ki Nürnberg sembolik bir davaydı. Yönetim hiyerarşisinin tepesinde yer alan, yetki sahibi ve kitlesel imhanın yaratıcısı Nazilerin yargılanması için kurulan bir mahkemeydi. Mahkemenin topladığı deliller sayesinde bugün Auschwitz ölüm düzeneğinin ayrıntılarını, Varşova gettosunda yapılanları; kısacası altı

milyon Yahudi'nin nasıl katledildiğini biliyoruz. Nürnberg dışında toplama kamplarında çalışan doktorlar, gardiyanlar ve düşük düzeydeki memurlar için de çeşitli davalar açılmıştı. Gerçi pek çoğu aynı savunmayı yaparak adaletin önüne çıkmışlardı. "Emirlere uydum. Üstümün verdiği talimatları yerine getirdim." savunması hafifletici koşul olarak kabul edilmişti. Adalet hissini örseleyen bu savunmaların kabulü pek çok Nazi suçlusunun topluma karışmasına neden oldu. Özellikle iş dünyasındakiler "normal" hayatlarına geri döndüler.

Nürnberg mahkemesi uluslararası hukuka yeni kavramlar ve bakış açıları getirmiş olmakla birlikte, oldukça fazla eleştiriye de maruz kalmıştı. Örneğin, mahkemede mağlup veya savaşta tarafsız kalmış ülkelerden hakimlerin bulunmaması mahkemenin taraflı olduğu iddialarının gündeme gelmesine neden olmuştu. Bu yüzden de Alman felsefeci Karl Jaspers, Nuremberg Mahkemesi için "Bugün dünya tarihinde yepyeni bir şey var. Galipler, bir adalet mahkemesi kurdular" ifadesini kullanmıştı. Nürnberg mahkemeleri her ne kadar adaleti sağlamak ve insanlığın vicdanını rahatlatmak amacıyla kurulmuş olsa da mahkeme sürecinin galip devletlerin mağlup devletlerden intikam alma amaçlı yürütüldüğü de inkar edilmez bir gerçek. Bunun en temel delili Sovyetler Birliğinin Katyn Katliamında Polonyalı sivilleri toplu infaz ettiği halde, yani Almanya ile aynı zulmü gerçekleştirdi, yargılanmadığı gerçeğidir. Çünkü SSCB kazanan taraftaydı. Tüm eleştirilere rağmen, Nürnberg Mahkemeleri, uluslararası hukuk adına bir dönüm noktasıdır. Öyle ki Birleşmiş Milletler bu dava çerçevesinde Nürnberg İlkeleri adlı uluslararası hukuk ilkelerini oluşturmuştur. Hukuk literatürüne soykırım kavramı girmiştir. İlk kez uluslararası bir metinde, savaş suçlarında bireysel sorumluluk kavramı ortaya konmuştur. Bu da uluslararası hukuka sadece devletlerin değil, bireylerin de uymak zorunda olduğu anlamına gelmektedir. Nürnberg İlkeleri üstün verdiği emre uymuş olmanın hukuka

uygunluk nedeni olmayabileceği gibi yapılanın iç hukukta suç içermese de suçun sorumluluğunun yine geçerli de olduğunu belirtir. Amirin emrini yerine getirme hukuki sorumluluğu yerine getirmeyi engellememektedir, çünkü suç ortaklığı da suçtur. Ahlakî iradenin şahsa olanak tanınmasından dolayı bir şahsın üstünün emrine uygun davranması sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Savaş ve savaş sonrası adalet arayışı "yaşam hakkı", "suçta ve cezada kanunilik", "dürüst yargılanma", "eşitlik" gibi evrensel değerlerin insanlık tarafından oldukça sancılı dönemler atlatılarak kazanıldığını bizlere bir kez daha göstermiştir. Bu değerlerin kazanılmasının birçok kişinin kaybıyla gerçekleştiği göz önünde bulundurulursa Nürnberg'i insanlığın bugün sahip olduğu değerlere ulaşmada bir basamak olarak değerlendirmek isabetli olacaktır. Nürnberg mahkemeleri bize suç işleyenlerin bu suç u uniformayla işlemesinin bir savunma olarak kabul edilemeyeceğini göstermiştir. Çünkü bazı eylemler vardır ki bunlar insanlığa karşı işlenmiş suçlardır. İktidardakilerin emirleri suçun üstünü örtmeye yetmez.

Berlin Naz Burdu / 11

Kaynakça

Curry, Ian. "Last Words from Nuremberg." Almost History, 2 Mar. 2016, www.vaguelyinteresting.co.uk/last-words-from-nuremberg/.
United States Holocaust Memorial Museum, United States Holocaust Memorial Museum, encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/international-military-tribunal-at-nuremberg.
Şahin, Mehmet. "Nürnberg Mahkemeleri Üzerine Bir İnceleme." Academia.edu, www.academia.edu/5808261/Nürnberg_Mahkemeleri_Üzerine_bir_İnceleme.
Görseller, <https://tr.wikipedia.org>

İkinci Dünya Savaşı Yansımaları: Türkiye’de Varlık Vergisi ve Erzurum Aşkale Çalışma Kampları

İsmet İnönü’nün yönetiminde bulunan Türkiye Cumhuriyeti, II. Dünya Savaşı başladığında, savaş dışı kalarak, toprak bütünlüğünü korumayı amaçlayan bir politika izledi ve savaş sonuna kadar, savaşın dışında kalmayı başardı. Türkiye savaşa girmedi ama bu yıllar halkın çok büyük bir kesimi için sefalet ve yoksulluk yılları olarak kayda geçti. 1942 yılı itibariyle Türkiye’nin ekonomisi neredeyse durmuş vaziyetteydi. Türkiye sınırlarına dayanan savaştan dolayı zorunlu önlem olarak artan savaş ve silahlanma harcamaları devlet bütçesinin büyük ölçüde kullanılmasına neden oluyordu. 14 Ocak 1942 gününden itibaren İstanbul’da ekmek karneye bağlanmıştı. Bu sıkıntılı atmosferden faydalanarak büyüyen grup, istifçiler ve karaborsacılar olmuştu. İçlerinde şeker, tuz, yağ gibi birçok temel ihtiyacın da bulunduğu ürünler yüksek fiyatlarda karaborsadan satılmaktaydı. Bu durum fiyatların artmasına neden olarak enflasyonu tetiklemekte bir yandan ise alışveriş karaborsadan yapıldığından ötürü devlet vergi toplayamamaktaydı. Devlet her ne kadar Milli Koruma Kanunu gibi önlemler ile karaborsayı önlemeye çalışsa da önleyemiyor ve giderek fakirleşiyordu.

Bu ekonomik sıkıntıya çözüm olarak dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu’nun desteği ve meclis kararıyla 11 Kasım 1942’de Varlık Vergisi adı verilen yeni bir vergi çıkarıldı. Vergi İngiltere ve ABD gibi ülkelerde de uygulanan savaş zamanı gibi durumlardan halktan alınan olağanüstü vergiye benzemektedir. Gerek tahakkuk ettirilen miktarların tespit biçimi gerekse itiraz hakkı tanınmaması nedeniyle, Varlık Vergisi tümüyle hukuk dışı bir vergiydi. Yalnızca varlıklı kesimden alınan verginin mükellefleri dört sınıfa ayrılmaktaydı: yabancılar, gayrimüslimler, dönmeler (gayrimüslim olup müslümanlığa geçen kesim) ve Müslüman Türkler. Varlık vergisi sadece toplumun yüksek sosyoekonomik sınıfına zarar vermekle kalmıyor aynı

zamanda toplumu milliyet açısından ayırıştıran ırkçı yaklaşımlar da barındırıyordu. Belirli bir oran biçilmeyen verginin miktarı, belediye komisyonları ve

Albert Jerusalemli, Aşkalede. Jerusalemli mal varlığının üç katı vergi tahakkuk edilen bir kırtasiyeciydi.

illerin tayinine bırakılmıştı. Vergi oranlarının kesin olarak belirlenmemesi nedeniyle, illerdeki “Vergi Takdir Komisyonları”nın vergi mükelleflerinin %87’sini oluşturan gayrimüslim kesime mensup vatandaşlardan Müslüman Türklere göre 10 kat daha fazla vergiler kestiği görülmüştür.

Halka ekonomik sıkıntıları giderme amacıyla konulduğu söylenen, Varlık Vergisi’nin konulma nedenlerinden birisi de gizli tutulmakla beraber, aslında vergi oranları ve ödenekler incelendiğinde oldukça barizdi. Vergi Takdir Komisyonları’nın gayrimüslimlerin aleyhine tutumu başbakan Şükrü Saraçoğlu’nun ekonomide Türkleştirme politikasının bir yansıması olarak ortaya çıkmıştı. İkinci Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki grubunun politikaları ile başlayan ekonomiyi Türkleştirme idealinin tepe noktasına Varlık

4 İstanbul'da gayrimenkul satış ve alışları.

Varlık Vergisi ile ilgili gayrimenkul satanlar	Satılan gayrimenkullerin toplam değeri (TL)	Toplam satışlara oranı (%)	Satılan gayrimenkul sayısı	Gayrimenkul ortalaması değeri (TL)
Yahudiler	4.404.820	39	153	29.170
Ermeniler	3.275.747	29	211	15.523
Rumlar	1.370.440	12	124	11.051
Azınlık şirketleri	1.100.371	10	4	-
Yabancılar	595.708	5	27	22.433
G ve M ortaklıkları	129.506	2	2	94.750
Diğer azınlıklar - Bulgar, Rus vs.	37.700	0,3	7	5.385
Müslümanlar	92.642	0,8	10	9.264
Ortaklık Müslüman olan şirket	1.025	0,01	1	1.025
TOPLAM	11.077.949	100	543	20.401

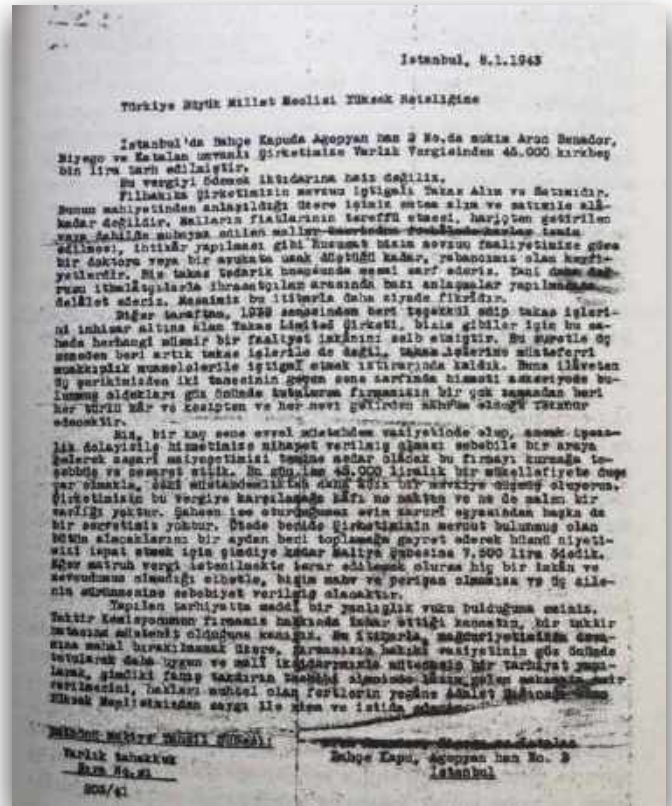
Varlık Vergisi ile ilgili gayrimenkul satın alanlar	Satın alınan gayrimenkullerin toplam değeri (TL)	Toplam alışlara oranı (%)	Satın alınan gayrimenkul sayısı	Gayrimenkul ortalaması değeri (TL)
Müslüman Türkler	7.434.993	97,1	450	16.521
Müslüman Türklerin şirketleri	65.500	0,6	2	32.750
Ara toplam	7.500.493	87,7		
KIT'ler, mülki bankalar ve mülki sigorta şirketleri	1.693.584	15,3	23	73.634
İstanbul Belediyesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü	1.624.530	14,7	11	147.684
Ara toplam	3.318.114	30		
Ermeniler	199.867	1	24	8.327
Rumlar	32.908	0,7	20	1.645
Yahudiler ve diğer gayrimüslimler	56.975	0,5	13	4.383
TOPLAM	11.077.949	100	543	20.401

Kaynak: Ayhan Aktar, "Varlık Vergisi Sırasında Gayrimenkul Satışları", Toplumsal Tarih, XI, 59(1999).

Kıyış, Ahmet. TÜSİAD TARİH 2 (1939-2002),
Lebib Yalçın Yayınları, 2002.

Vergisi ile ulaşılmıştı. Başbakan Şükrü Saraçoğlu CHP'nin grup toplantısının gizli oturumunda verginin bilhassa azınlık grupları hedeflediğini açıklamıştı. Takip eden gerekçelendirmesi ise şu şekildedir: "Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız... Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar bir vicdan ve kültür meselesidir... Biz halkçı idik, halkçıyız, halkçı kalacağız... Bizde imtiyazlar ve sınıflar asla mevcut olmadı... Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşısındayız. Bu Kanun sayesinde piyasaya egemen olan azınlık tüccar sınıfı ortadan kaldırılarak Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz... Kanun, bütün şiddetiyle uygulanacaktır... Biz ne Adam Smith'in talebesi ne de Karl Mark'ın çırağıyız. Biz sadece içtimai dini halkçılık ve iktisadi mezhebi devletçilik olan siyasi bir fırkanın çocuklarıyız". Şükrü Saraçoğlu her ne kadar kendisini halkçı şeklinde nitelendirse de konuşmasında yaptığı Türkçülük vurgusu ve gayrimüslimlerden alınan fahiş vergilerden anlaşılacağı üzere

Varlık Vergisi döneminde, servetin gayrimüslimlerden Müslüman Türklere el değiştirmesine neden olmuştur. Varlık Vergisi gayrimüslim kesimin neredeyse tüm varlığı değerinde bazı durumlarda daha fazla bile kesilirken vergiyi ödeme süresi olarak yalnızca 15 gün verilmekteydi. Bu 15 gün süre içerisinde ellerinde yeterli nakdi bulunmayan gayrimüslimler gayrimenkullerini satmak durumunda kalmışlardı. Ancak Tahsili Emval Kanunu'na göre 21 gün içerisinde yapılması gereken satışlar kanuna aykırı bir biçimde 15 günlük sürede gerçekleşiyordu. Bu durum birçok mülkün hak ettiği değer altında fiyatlarla elden çıkarılmasına neden olmuştur. Yahudiler, Ermeniler, Rumlar tarafından elden çıkarılan bu mülkler ucuz fiyatlarla Müslüman Türklere satılmıştır.

Örneğin Tüccar Margarios Ohanyan'ın Beyoğlu Tünel caddesindeki 1000 metrekairelik Singer Binası'nın yaklaşık 1,5-2 milyon değerinde olan hissesi 325.000 liraya satılmıştı. Zor durumdaki gayrimüslim

halkın mallarının ederinden ucuz şekilde alınıp satılması Türk burjuvazisini kurmayı hedefleyen Saraçoğlu ve hükümetinin bir Türkleştirme politikası olarak gerçekleşmekteydi. Şu an hala Türk burjuvazisinin içerisinde sayılan varlıklı aileler Varlık Vergisi sebebiyle gerçekleşen düşük fiyatlı satışlarda iş hanı, apartman, arsa sahibi olmuşlar ve o dönemlerde güçlenmişlerdir.

15 günlük süre içerisinde ödenmeyen vergi borçlarına direkt olarak faiz ekleniyor, 15 gün sonrasında ise haciz işlemleri başlatılıyordu. Vergi memurlarına göre hala borçlu olarak saptanan erkek vatandaşlar yaşlarına bakılmadan Erzurum Aşkale çalışma kamplarına taş kırmak ve yol yapmak üzere sürülüyorlardı. Yalnız burada değinilmesi gereken bir nokta da şudur ki Aşkale çalışma kamplarına hiçbir Müslüman Türk gönderilmemiştir. İkinci Dünya Savaşı ve öncesi 30'lu yıllarda giderek artan faşist ve antisemit atmosferden etkilenecek uygulandığı gözlenen çalışma kamplarında her ne kadar şiddet uygulanmadığı not edilmiş olsa da kampın şartları, yaş ve ağır iş yükü sebebiyle 21 gayrimüslim vatandaş borçlu olarak vefat etmiştir. Her ne kadar ırkçı ve baskıcı tehditlere rastlandığını not eden tanıklarla Nazilerin toplama kampını hatırlatsa da Aşkale'yi "tatil gibiydi" şeklinde nitelendiren azınlıklar da bulunmakta ve Aşkale'de kasıtlı şiddet veya soykırım ögeleri bulunmamaktadır. Yine de Aşkale çalışma kampları ABD başta olmak üzere birçok Müttefik ülkesinden tepki çekmiştir.

Varlık Vergisi kapsamında 314,9 milyon lira toplayan devlet yabancı milletlerin baskısının da etkisiyle 15 Mart 1944 tarihinde "Varlık Vergisi Bakayasının Terkine Dair Kanun" ile beraber Varlık Vergisi'ni kaldırmış ve borçlu olanların borcu silinmiştir. Ancak Varlık Vergisi'ni kaldırılmak etkilerini kaldırmak manasına gelmemiştir. 1948-1950 yılları arasında yaklaşık 30 bin Yahudi İsrail'e göç etmiştir. 1927 itibarıyla toplam nüfusun %2,78'ini oluşturan gayrimüslim azınlık göçlerle

beraber şu anki Türkiye'nin %0,50'sini oluşturmaktadır. Toplumsal yapı Varlık Vergisi'nin etkisiyle şekillenmiştir. Ekonomik bağlamda Gayrimüslim serveti Müslüman Türklere geçmiştir. Türk burjuvazisi her ne kadar devlet eliyle güçlenmiş duruma gelse de devletin vergilendirme ile ekonomiye bu şekilde müdahil olması yatırımcıda güvensizlik yaratmış, 1950 seçimlerinde liberal ekonomi vaadi veren Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Böylece, Varlık Vergisi bir bakıma CHP'nin iktidarının sonunu getiren bir etken olmuştur. Ek olarak uluslararası bağlamda ABD'nin tepkisini Aşkale kampı ile üzerine çeken Türkiye'nin NATO'ya girme süreci uzamıştır. İkinci Dünya Savaşı süreciyle hem ideolojik hem de ekonomik olarak şekillenen Türkiye'nin bir kanunu olarak Varlık Vergisinin etkileri yalnızca ekonominin Türkleşmesi ile kalmamıştır. Varlık Vergisi, 20. yüzyılın ortasındaki Türkiye'nin toplumsal, siyasal ve uluslararası ilişkilerini yeniden düzenleyen bir uygulama niteliği kazanmıştır. Halen günümüzde bile etkileri siyasette, toplumsal yaşamda ve ekonomide hissedilmektedir.

Ümmünaz Yanık / 11

Kaynakça

- Bali, Rifat. Varlık Vergisi Hatıralar-Tanıklar, Libra Yayınları, 2012.
 Zürcher,Erik Jan. Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, İletişim Yayınları, 2018.
 Kuyaş, Ahmet. TÜSİAD TARİH 2 (1939-2002), Lebib Yalkın Yayınları, 2002.
 Erdem, Hamit. "Varlık Vergisi (1942) ya da Sermayenin Türklere Nakli", Avlaremaz Gazetesi, 12 Kasım 2016.
 Maraşlı, Recep. "Varlık Vergisi ve Aşkale'nin mimarları Nazilerden ders almış", Agos Gazetesi, 9 Mart 2012.
 Danzikyan, Yetvart. "Varlık Vergisi Türkleştirme politikasında önemli bir aşama", Agos Gazetesi, 19 Kasım 2018.

Savaşın İki Yüzü

Savaş: Devletlerin, aralarındaki ekonomik ve siyasi anlaşmazlıklar vb. nedeniyle, siyasi ilişkilerini keserek, birbirlerine karşı ordularıyla giriştikleri silahlı eylem.

Küba, 1952.

Fulgencio Batista (left), with Gen. Malin Craig, chief of staff of the U.S. Army, in Washington, D.C., November 10, 1938. Library of Congress, Washington, D.C. (LC-DIG-hec-25355)

Eski başkan Batista yeniden seçilemeyeceğini anlayınca askeri bir darbeye öncülük etti ve ardından Küba'yı askeri diktatörlük altına aldı. Aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri ile yakın ilişki kurmaya başladı. Bu Amerikan firmaların Küba'nın doğal kaynaklarını sömürmesine ve ülkenin organize suç sendikaları için bir cennet olmasına sebep oldu.

26 Temmuz 1953

Genç bir avukat 138 kişilik bir grup kurup Moncada'daki kışlalara bir saldırı düzenledi. Bu saldırı tam bir felaketti ve yakalanmışlardı. Fakat adlarına başlatılan halka açık duruşmalar, avukatın fikirlerinin halk içinde yayılmasına sebep oldu. İşte tüm bunları başlatan avukatın adı Fidel Castro.

16 Ekim 1953

Castro Küba mahkemesinde "La historia me absolverá" (tarih beni beraat ettirecektir) adlı konuşmasını yaptı ve ardından kardeşi Raul ile 15 yıl hapis cezası aldı. Fakat Batista'nın üzerinde reforma gitmesi için baskı olduğundan siyasi mahkumlar 2 yıl içerisinde salındılar.

25 Kasım 1956

Fidel ve Raul Meksika'ya kaçtı ve orada Arjantin'li doktor Ché Guevara gibi başka sürgünlerle geri dönüşlerini planladılar. Bu arada Küba'da tartışmalı bir seçim ve artan işsizlik Batista'ya karşı ayaklanmalara yol açtı. Buna cevap olarak Batista baskıyı arttırınca istifa etmesini isteyenlerin sayısı daha da arttı. Castro ve Che 82 kişilik grupları ve "Granma" adındaki küçük yatları ile Küba'ya yelken açtı. Fakat hükümet, sürgünlerin geri gelmeye çalıştıklarından haberdardı ve saldırdılar. Sadece 22 kişi dağlara kaçmayı başarabildi.

11-21 Temmuz 1958

Kurtulan Fidel ve Che, Sierra Maestra adlı dağda bir üs kurdular ve yeni destekçiler buldular. Aynı zamanda yabancı ve korsan radyo istasyonları sayesinde uluslararası bir popülerite kazanmışlardı. Batista sinirlenip büyük bir orduyu Fidel'in üssünü yıkmaya dağlara gönderdi.

Saldırı tam bir felaketti ve ordudakiler taraf değiştirmişlerdi. Bunu fırsat bilip kontra atağa geçtiler. Geçtikleri köy ve kasabalarda çok iyi karşılandılar, bu dünyaya Batista'nın rejiminin çöküşte olduğunu gösterdi.

31 Aralık 1958

Batista yerinden edildi. Fidel, Raul ve Che, güçlerini sağlamlaştırmak için Batista'yı ve tüm kalıntıları silip destekçilerini tutukladılar. Bu ve bunun gibi baskıcı yasalar büyük sayıda insanın Amerika'ya sürülmesine sebep oldu. Diğer yandan, Amerikan firmaları tarafından alınmış yerleri kamulaştırdılar, kasinoları ve çeteleri kapattılar, hastaneleri, okulları ve bunlar gibi kamu alanlarını geliştirdiler.

New York'a uçakla giderken ABD'li gazeteciler bunca suikasttan nasıl kurtulduğunu, üzerinde çelik yelek mi olduğunu sorduklarında gülerken gömleğinin düğmelerini açmış, "üzerimde ahlak yeleginden başka bir şey yok" demişti.

Savaş sözcüğü; iki devlet arasında silahlı bir çatışma demektir. Fakat Fidel Castro, kardeşi Raul ve Ché Guevara'nın Küba'daki baskıcı hükümete karşı, savundukları, Küba halkı için hayalini kurdukları yönetim şekli, özgürlük ve eşitlik uğruna verdikleri mücadeleye savaş dememek...

Eylül Yaşaroğlu / 9

Kaynakça

"A Brief History of America and Cuba, <https://www.youtube.com/watch?v=chYBlArm9Ao>, Erişim Tarihi 17 Nisan 2020

"Hermosas fotografías realizadas a Fidel",

<http://www.cubadebate.cu/fotorreportajes/2016/08/13/hermosas-fotografias-realizadas-a-fidel/#gallery-20>, Erişim Tarihi 15 Nisan 2020

Özgür Uyanık, Fidel: İki Asrın Muzaffer Devrimcisi, Bilim ve Ütopya, Ocak 2017

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, cilt 4, İletişim Yayınları, 1988

Wallenfeldt Jeff, <https://www.britannica.com/event/Cuban-Revolution#ref1256650>, Erişim Tarihi 17 Nisan 2020

Görseller, <http://www.cubadebate.cu/fotorreportajes/2016/08/13/hermosas-fotografias-realizadas-a-fidel/#gallery-20>

<http://www.fidelcastro.cu/en/imagen/fidel-shows-american-journal>

<https://tr.wikipedia.org>

Çile Çiçekleri: Mübadele

İnsanların din ve etnik kökenleri sebebiyle, yaşam alanlarından sürgün edilmeleri anlamına da gelen bir ifade.

Öncelikle kendisi de 1924 yılında Selanik'ten Edirne'ye göç etmek zorunda kalan bir ailenin çocuğu olan Güngör Mazlum'u tanıyarak başlayalım.

25.08.1944 tarihinde Edirne'de doğdu. 1977-1980 yılları arası Edirne Belediye Başkanlığı yaptı. 1980 yılından bu yana kendi muhasebe bürosunda serbest muhasebecilik ve sigortacılık yapıyor. Halen "Edirne Yerel Tarih Grubu" koordinatörlüğünü de yürüten Güngör Mazlum, Anı, Seyahatname, Araştırma / İnceleme, Din / Mitoloji kategorilerinde eserler yazmış bir yazardır. Başlıca kitapları alfabetik sırayla; Edirne'nin Yahudileri, İhlamurlar Açarken, Kırık Kanatlar, Mübadil Kentler: Türkiye ve Suskun Güvercin olarak sayılabilir.

Öncelikle bize ayırdığı zaman için kendisine teşekkür ediyorum. Birkaç soru ile bize o dönemi anlatmasını rica ediyorum. Mübadeleden önce aileniz nerede yaşıyormuş? Mübadeledeki yolculuk süreci nasıl ilerlemiş?

Güngör Mazlum: Babam Hüseyin Mazlum'un ailesi, mübadeleden önce Selanik'in kuzeyinde Karacaabat bölgesindeki Sıbıska (Aridaia) köyünde yaşıyorlarmış. 1924 yılında Gülcemal vapuru ile Tekirdağ Limanına getirilmişler. Dedem Süleyman askerliğini yaparken bir tünelde tren çarpması sonucu şehit olduğu için 8 yaşındaki babam amcası himayesinde Türkiye'ye gelebilmiş. Mübadillerin büyük bölümünün de olduğu gibi babamlar da Trakya'da Edirne'ye yerleştirilmiş.

Mübadiller hangi esasa göre belirlenmiş?

Yaşadıkları kentte herkes göçe mecbur mu bırakılmış mı, göç etmeyenler olmuş mu? Güngör Mazlum: Lozan mübadelesi din esasına göre yapıldı. Türk topraklarında yaşayan Hristiyanlar Yunan topraklarına; Yunan topraklarında yaşayan Müslümanlar ise Türk

topraklarına göç etti. Bildiğiniz üzere, mübadele zorunlu göç demektir. Yani birazdan bahsedeceğim istisnalar dışında herkes göçe mecbur bırakıldı. Fakat; evini, yaşadığı yeri terk etmek istemeyen kişilerden, mübadeleye katılmamak için dinini değiştirenler da olmuştur. Onun dışında, İstanbul'da oturan Rumlar ve Batı Trakya'da oturan Müslümanlar mübadeleye tabii tutulmadı.

Mübadeleye neden gerek duyuldu?

Güngör Mazlum: Yunanlılar'ın Kurtuluş Savaşı'nda mağlup edilmesinden sonra Türkiyeli Rumlar korku içinde, yığın yığın Yunanistana göç ettiler. Savaş ekonomisi ile tükenmiş olan Yunan hükümeti, gelen

Rumlara barınacak yer gösteremiyor, yiyecek ve giyecek temin edemiyordu. Kiliseler, okullar dolmuştu. Öyle ki bazı göçmenler, yerlilerin kapılarını kırarak zorla evlere sığınıyorlardı. Müslüman Türklere baskılar yapıyordu. Yunan hükümeti, onların göç etmesiyle boşalan evlere Rumların yerleştirilmesi ile Rumların maduriyetlerini gidermeyi planlıyordu. Türk hükümeti ise, Yunan topraklarındaki Müslüman Türklerin haklarını savunmak ve onları olası saldırılardan korumak için mübadeleye sıcak bakıyordu. İşte bu sebeplerdendir ki, her iki ülkenin de menfaatleri göz önünde bulundurularak İsviçre'nin Lozan kentinde, 30 Ocak 1923 tarihinde "Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi ve Protokolü" imzalandı.

Mübadiller Türkiye'ye nasıl taşındı?

Güngör Mazlum: Baskı altındaki Türkler, Yunanistan'ın kıyı kentlerine doğru plansız bir şekilde harekete başladılar. Devletimiz, bu kentlere yığılan Türklere Hilal-i Ahmer (Kızılay) cemiyeti aracılığıyla yardım ulaştırıyordu. Dışişleri Bakanlığı ise sahillere doğru akan göçü düzenli hale getirmeye çalışıyordu. Henüz yeni kurulmuş olan; Mübadele, İmar ve İskan Bakanlığı'nın elini çabuk tutması gerekiyordu. Mübadillerin deniz yoluyla taşınması hem ülkelerin

coğrafi konumu hem de ekonomik koşulları açısından uygun görüldü. Taşıma ücretinin, göçmenlerin karşılayamayacağı durumlarda, devlet tarafından ödenmesi kararlaştırıldı. Fakat, ne yazık ki, kullanılan gemiler yıpranmış ve eskiydi. Hatta göçmenleri sağlıklı bir şekilde taşımaya uygun olmayan bazı yük ve kömür gemileri bile yolcu gemisi haline getirilmişti. Sağlıksız şartlar altında yolculuk yapan bu zavallı göçmenlerin bir kısmı hastalandı, yolda ölenler çoktu. Babamla birlikte gelen bir büyüğümden dinlemiştim; yolculuk esnasında ölenlerin denize atıldığını söylemişti.

Hatta bir taraftan denize atılma işi gerçekleştirilirken, vapurun diğer tarafında birtakım bağırışlar ve gürültüler çıkarılarak, diğer mübadillerin dikkatleri başka yöne çekiliyormuş.

Mübadiller Türkiye’de nerelere yerleştirildi?

Güngör Mazlum: Devlet İstatistik Enstitüsünün verdiği rakamlara göre, mübadele yoluyla gelen göçmenlerin 40.041’i Edirne’ye, 33.138’i Balıkesir’e, 32.075’i Bursa’ya, 22.237 ‘si Tekirdağ’a, 32.773’ü İstanbul’a, 31.867’si İzmir’e, 19.920’si Kırklareli’ne, 16.277’si Samsun’a, 15.530’u Kocaeli’ne, 15.668’i Niğde’ye, 11.872’si Manisa’ya yerleştirildi. Yine, DİE verilerine göre Türkiye’ye toplam 456.720 göçmen getirildi.

“Mübadele, İmar ve İskan Bakanlığı” Türkiye’ye gelen göçmenlerin yerleştirildikleri yerlere kolayca uyum sağlamaları için kültürel yapı, iklim şartları ve ekonomik faaliyetlere dikkat ediyordu. Göçmenlerin önceki yaşam şartlarına en uygun alanlara yerleştirilmesine özen gösterildi. Örneğin tütüncülükle geçimini sağlayan bir ailenin Trakya ya da İç Anadolu’ya değil de Ege’ye yerleştirilmesi daha uygun olacaktı. Her ne kadar buna özen gösterilse de, bu hiç kolay bir iş değildi ve bazı karışıklıklar yaşanabiliyordu. Daha önce de belirttiğim gibi benim ailem Edirne’ye yerleştirilmiş. Fakat devletin onlara tahsis ettiği yerler, bazı fırsatçılar tarafından, eski sahiplerinden ucuz bir fiyata satın alınmış. Bu durum da mübadillerin yeni evlerine yerleştirilmeleri sürecini yavaşlatmış. Bizimkiler de birkaç hafta misafirhane olarak kullanılan camide konaklamışlar.

Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Güngör Mazlum: Kurtuluş Savaşı’ndan mağlup ayrılan Yunanistan, savaş yılları boyunca ülkemize verdiği zarar karşılığında bir savaş azminatı vermek zorundaydı. Ancak, savaştan beklenmedik bir yenilgi ile ayrılan Yunanistan’ın çökmüş ekonomisi, belirlenen tutar olan bir milyar üçyüz milyon Türk Lirası’nı karşılayamayacaktı. Bu yüzden, Yunan işgalindeki Meriç Nehri’nin Batı yakasındaki bulunan Karaağaç kasabası 15 Eylül 1923’te ülkemiz topraklarına katıldı. Karaağaçta bulunan birçok tarihi ve doğal güzellik de bu şekilde ülkemize tekrar kazandırıldı. Mimar Kemalettin Bey’in eseri olan ve 1974 yılına kadar tren istasyonu,

1998-2011 yılları arasında Trakya Üniversitesi Rektörlük Binası, şu an ise Güzel Sanatlar Fakültesi, İlhan Koman Resim ve Heykel Müzesi yerleşkesi olarak kullanılan yapı bunlardan biridir.

Bu yazıyı Güngör Mazlum’un Lozan Mübadilleri Vakfı’nın internet sitesinde yayımlanan, “Mübadele Göçmenler” adlı yazısından aldığım bir sözle bitirmek istiyorum: “Okuduğum kitaplardan, dinlediğim anılardan, Yunanistan’dan gelen Müslüman-Türklerin de Türkiye’den giden Ortodoks-Rumların da çok çileler çektiğini

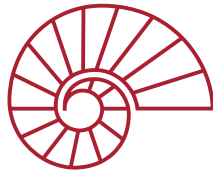

anladım. Okurken, zaman zaman gözyaşlarım kitap sayfalarını ıslatıyordu, kendimi alamıyordum. Onun için o büyük göçü yaşayan insanların hepsine, Türküne de Yunanına da ben ÇİLE ÇİÇEKLERİ diyorum. Bazıları yollarda soldu, atıldılar. Bazıları da yeni topraklarında yeniden açıp çoğaldılar.”

Burçe Hızarcıoğlu / 9

Kaynakça

- Gül, Emre. “Lozan’da, savaş tazminatına karşılık alınan kasaba: Karaağaç”, <https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/lozanda-savas-tazminatina-karsilik-alina-n-kasaba-karaagac-h309380.html>. Erişim tarihi 15 Nisan 2020.
- Güngör Mazlum Biyografisi, <http://www.edimekirkpinar.com/tr/biyografiler/46-gungor-mazlum>. Erişim Tarihi 17 Nisan 2020.
- Güngör Mazlum Kitapları, <https://kidega.com/yazar/gungor-mazlum-120601>. Erişim Tarihi 16 Nisan 2020.
- Mazlum, Güngör. “Mübadelede Göçmenler”, <http://www.lozanmubadilleri.org.tr/arastirma/mubadele-gocmenleri-gungor-mazlum/>. Erişim tarihi 17 Nisan 2020.
- Mazlum, G. Mübadil Kent Edime Serisi, <http://www.hudutgazetesi.com/haber/37625/mubadil-kent-edime>. Erişim Tarihi 17 Nisan 2020.
- Görseller, <http://www.hudutgazetesi.com/haber/37533/mubadil-kent-edime-3.html>
- <http://www.hudutgazetesi.com/haber/37590/mubadil-kent-edime-5.html>
- <https://listelist.com/mubadele-nedir/>
- <http://www.hudutgazetesi.com/haber/37590/mubadil-kent-edime-5.html>

KOÇ OKULU
İLK · ORTA · LİSE

VKV Koç Özel İlkokulu, Ortaokulu ve Lisesi
Tepeören Mahallesi Eski Ankara Asfaltı Caddesi
No: 60 Tuzla 34941 İstanbul, Türkiye
www.koc.k12.tr

 Vehbi Koç Vakfı